

Het conflict in Mali

en de betrokkenheid van de Europese Unie

BRUXELLES
BRUSSELS
15 | 05 | 2013

CONFÉRENCE DES DONATEURS
POUR LE DÉVELOPPEMENT DU MALI

DONOR CONFERENCE
FOR DEVELOPMENT IN MALI

*Ensemble pour le Renouveau du Mali
Together for a New Mali*

Rens Mennen | 2013
Radboud Universiteit Nijmegen

HET CONFLICT IN MALI EN DE BETROKKENHEID VAN DE EUROPESE UNIE

*Een kritisch geopolitieke analyse van de Europese Unie
als geopolitieke actor in "The War on Terror" in Mali*

Radboud University Nijmegen

Rens Mennen

Studentnummer: s4024966

Leerjaar 3

2^e semester

Begeleider: Dr. Olivier Kramsch

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen, juni 2013

*“Until the philosophy
that holds one race superior
and another inferior
is finally and permanently discredited and abandoned
Everywhere is war”*

-- Bob Marley

Voorwoord

Beste lezer,

Het onderzoek dat u nu gaat lezen is in het kader van mijn bachelorscriptie geschreven. Het zal de afronding vormen van de bachelorfase van mijn studie Sociale Geografie. Het onderzoek behelst een verdieping in de beeldvorming die geopolitieke actoren gebruiken om hun daden en intenties in een conflictgebied te legitimeren. Het belang van discoursen is hierbij heel belangrijk. In dit onderzoek wordt het “frame”, ofwel beeldvorming, van de Europese Unie bekeken en haar interventie in het West-Afrikaanse conflictgebied Mali.

In de 3 jaar dat ik de studie Sociale Geografie heb gevolgd, ontwikkelde ik een interesse in voornamelijk politiek geografische vraagstukken. Mijn keuzevakken in de bachelorfase van mijn studie heb ik dan ook allen gevolgd aan het Centrum voor Internationale Conflict Analyse en Management (CICAM) aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Mijn interesse voor conflicten en geopolitieke vraagstukken is op deze manier erg aangewakkerd. Deze bachelorscriptie is het eindresultaat van een studie naar mijn grootste interesses in de Sociale Geografie. Tevens vormt dit een opstap voor de master “Conflicts, Territories and Identities”, die ik hierna wil gaan volgen.

Graag wil ik mijn begeleider Olivier Kramsch bedanken voor de begeleiding bij het proces van het schrijven van mijn bachelorscriptie. Hij heeft me onder andere geholpen om focus aan te brengen in mijn onderzoek. Ook heeft hij me geholpen bij het vinden van een geschikte theorie en methode om mijn hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Daarnaast wil ik Sander Alofs bedanken, die me heeft geholpen met het design van mijn scriptie en het ontwerpen van de omslag.

Ten slotte wil ik u veel leesplezier wensen bij het lezen van mijn bachelorscriptie.

Rens Mennen

Nijmegen, juni 2013

Samenvatting

Terrorisme blijft een fenomeen dat ook in deze huidige maatschappij nog erg relevant blijkt. Na de aanslagen van 9/11 en de Arabische Lente, lijkt West-Afrika een nieuwe broedplaats voor terrorisme te zijn geworden.

Dit kwalitatieve onderzoek zal zich richten op de rol van de Europese Unie en zijn betrokkenheid in Mali als geopolitieke actor in de strijd tegen het terrorisme. Deze betrokkenheid zal bekeken worden vanuit een kritisch geopolitiek perspectief. Het doel van dit onderzoek is een inzicht te creëren in de intentie van de Europese Unie in de strijd tegen het terrorisme in Mali. Hierbij wordt gekeken op welke manier de Europese Unie intervenueert in het conflictgebied, en op welke manier ze betekenis geeft aan de situatie in Mali en haar eigen missie. Gedurende dit onderzoek staat de volgende hoofdvraag hierbij centraal:

Hoe “framed” de Europese Unie de noodzaak en inhoud van een interventie in de strijd tegen het terrorisme in het West-Afrikaanse conflictgebied Mali?

Om deze vraag te beantwoorden vanuit een kritisch geopolitiek perspectief, is gekozen om de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough toe te passen op deze vraagstelling. Deze kritische discoursanalyse draagt bij aan het ontdekken van de dominante discourses van de Europese Unie in de interventie in Mali. Op deze manier kan het “frame” van de Europese Unie achterhaald worden. De kritische discoursanalyse wordt hierbij toegepast op verschillende toespraken die zijn gehouden door “intellectuals of statecraft” binnen de Europese Unie over de situatie in Mali en de rol van de Europese Unie hierin. Deze “intellectuals of statecraft” bezitten een belangrijke rol in het produceren van geopolitieke discourses, en zijn daarom van groot belang in dit onderzoek. Bij het analyseren van de toespraken is gekozen voor verschillende tijdstippen en verschillende ambtenaren van de Europese Unie, waardoor alle dominante discourses ontdekt kunnen worden. Hiernaast is het van belang dat er wordt gekeken naar het niet-discursieve deel, ofwel de sociale context waarin de toespraken zijn geproduceerd en geconsumeerd. Hiervoor is ook een hoofdstuk in dit onderzoek ingevoegd dat onder andere de historische “roots” van het conflict in Mali beschrijft, evenals de manieren waarop de Europese Unie is betrokken bij de interventie in Mali en de kritiek die er bestaat over de betrokkenheid van de Europese Unie in Mali.

De kritische discoursanalyse die toegepast wordt op de verschillende toespraken, zal deze toespraken op verschillende manieren analyseren. De drie dimensies die Norman Fairclough hierbij onderscheidt staan centraal, namelijk: tekst, discursieve praktijk en sociale praktijk. Op deze manier wordt in de analyse steeds gekeken welke discourses dominant zijn in de tekst, welke linguïstische

middelen hierbij worden ingezet en hoe deze dominante discoursen zich verhouden tot de sociale of maatschappelijke praktijk.

Door middel van het innemen van een geopolitiek perspectief en het toepassen van de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough, is er een breder inzicht gegeven in de intentie en beeldvorming van de Europese Unie in de interventie in Mali. Op basis hiervan zijn enkele conclusies getrokken, waaruit het “frame” van de Europese Unie zichtbaar wordt.

Het “frame” van de Europese Unie over de situatie in Mali, beschouwt het interveniëren in het gebied als de enige juiste manier van handelen. In de toespraken van de verschillende “intellectuals of statecraft” worden rechtvaardigheidsgevoelens bij de toehoorder aangewakkerd, zodat het ingrijpen van de Europese Unie in Mali een onbetwistbaar imago krijgt.

Binnen het “frame” van de Europese Unie dat achterhaald is door middel van de kritische discoursanalyse, zijn een aantal dominante discoursen te onderscheiden. Een dominant discours dat wordt ontdekt is de internationale dreiging van terrorisme in Mali. De Europese Unie voelt zich aan de hand van dit discours gedwongen om te handelen en in te grijpen in Mali. Daarnaast lijken de plannen van de Europese Unie in Mali heel mooi, maar misschien ook wel een beetje utopisch. Er wordt ontdekt dat de Europese Unie eigenlijk op alle vlakken van ontwikkeling in Mali bij wil dragen, maar is dit wel realistisch, en op welke termijn? Het lijkt er hierbij op dat de Europese Unie zelf ook nog geen precieze invulling weet te geven aan de beoogde doelen in Mali. Verder wordt er ontdekt dat de Europese Unie, wil het de stabiliteit laten terugkeren in Mali, ook naar de “roots” van het conflict zal moeten kijken. Het oplossen van de achterliggende oorzaken in het conflict in Mali is namelijk essentieel voor stabiliteit in het gebied.

Daarnaast wordt door middel van de kritische discoursanalyse de geografische assumpties van de Europese Unie over de situatie in Mali zichtbaar gemaakt. Hierdoor worden ook machtsrelaties zichtbaar in deze geografische kijk op de wereld. Mali is namelijk voor zijn veiligheid en stabiliteit afhankelijk van de Europese Unie.

Ook wordt door middel van de beeldvorming van de Europese Unie aan de interventie en missie in Mali ontdekt, dat het op deze wijze de interventie voorziet van een ‘clean’ imago. Het dominante beeld dat geschetst wordt is dat het een oorlog voert voor vrede en veiligheid, en dat alleen terroristen hierbij geraakt worden. Op deze manier zou gesteld kunnen worden dat de Europese Unie op een bepaalde manier een “imaginative geography” van de situatie in Mali creëert. De beoogde doelen van vrede en veiligheid worden namelijk herhaaldelijk genoemd, terwijl de gevolgen van de militaire interventie naar de achtergrond worden geschoven. Echter, een militaire interventie zonder (onschuldige) slachtoffers bestaat niet.

Aan de hand van de dominante discoursen kan er echter geconcludeerd worden dat er weer een oorlog wordt uitgevochten onder het mom van “the war on terror”. De terroristen die in Mali

zijn opgedoken worden door de Europese Unie als een internationale bedreiging gezien en dus moeten ze worden bestreden. Nu de Europese Unie al verschillende acties heeft ondernomen en verschillende investeringen heeft gedaan in Mali, is er geen weg meer terug. Het creëren van vrede en veiligheid in Mali zal een lange adem nodig hebben. De toekomst zal uitwijzen of er geleerd is van eerder gestreden conflicten onder het mom van “the war on terror”, en of de Europese Unie zal slagen in al zijn beoogde doelen in Mali.

Inhoudsopgave

Voorwoord	III
Samenvatting	V
1 Inleiding	1
1.1 Onderzoekskader	1
1.2 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	4
1.3 Doelstelling	5
1.4 Vraagstelling	5
1.5 Structuur	5
2 Theorie en Methodologie	7
2.1 Kritische geopolitiek	7
2.1.1 Theoretische inbedding	9
2.1.2 Rol van discoursen	11
2.1.3 “The intellectuals of statecraft”	12
2.2 Kritische discours-analyse	13
2.2.1 De kritische discoursanalyse van Norman Fairclough	15
2.2.2 De dimensie tekst	18
2.2.3 De dimensie discursieve praktijk	19
2.2.4 De dimensie sociale praktijk	20
2.2.5 Kritische discoursanalyse binnen de kritische geopolitiek	21
2.2.6 Link naar de geografie	22
3 “War on Terror” in Mali	24
3.1 Crisis in Mali	24
3.1.1 Historische ‘roots’ van het conflict	24
3.1.2 Hernieuwde uitbarsting van het conflict	26
3.1.3 “Operation Serval”	27
3.2 Betrokkenheid Europese Unie	29
3.2.1 “European Union Training Mission”	29
3.2.2 “Strategy for Security and Development in the Sahel”	30
3.2.3 “Together for a New Mali”	32

3.3	Kritiek op de situatie in Mali	33
4	De discoursen van de Europese Unie betreffende Mali	35
4.1	Discoursen van Catherine Ashton	36
4.1.1	De dimensie tekst	36
4.1.2	De dimensie discursieve praktijk	38
4.1.3	De dimensie sociale praktijk	39
4.2	Discoursen van Štefan Füle	40
4.2.1	De dimensie tekst	41
4.2.2	De dimensie discursieve praktijk	41
4.2.3	De dimensie sociale praktijk	44
4.3	Discoursen van Herman van Rompuy	45
4.3.1	De dimensie tekst	46
4.3.2	De dimensie discursieve praktijk	47
4.3.3	De dimensie sociale praktijk	49
4.4	Conclusies van de kritische discoursanalyse	50
	Conclusie	53
	Reflectie	56
	Referentielijst	57

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Terrorisme, een woord dat in het begin van de 21^e eeuw langzaamaan in ons alledaagse taalgebruik is geslopen. Desalniettemin is het een fenomeen dat van alle tijden is (Wecke, 2012). Al eeuwenlang hebben er daden plaatsgevonden die bestempeld kunnen worden als terrorisme. Een aanslag op het World Trade Center in New York, op 11 september van het jaar 2001, zou er echter voor zorgen dat dit eeuwenoude fenomeen een prominente plek zou krijgen in onze huidige samenleving.

De beelden van de aanslag op de torens van het World Trade Center en zijn slachtoffers, zouden de hele wereld over gaan. Iedereen die kennis nam van deze aanslag en de beelden zag, reageerde geschokt. Het antwoord van de toenmalige president van de Verenigde Staten, George W. Bush, zou dan ook niet lang op zich laten wachten. Negen dagen na de aanslag om precies te zijn, op 20 september 2001, zou de president in een speech de terroristen de oorlog verkondigen. Een oorlog waarin iedereen een keuze zou moeten maken: “either you are with us, or you are with the terrorists” (Bush, 2001, p. 1). Neutraliteit was volgens Bush, die met deze zin ook indirect het ‘wij-zij denken’ in gang zette, geen optie. Het zou een oorlog worden die pas afgelopen zou zijn wanneer “every terrorist group of global reach has been defeated” (Bush, 2001, p. 1). Hoewel al vrij snel de daders van 9/11 werden gekoppeld aan de terreurorganisatie Al-Qaida en zijn leider Osama Bin Laden, definieerde Bush (2001) de vijand met de term “Axis of Evil”, veel breder dan enkel de daders van de aanslagen. Deze “Axis of Evil” omvat alle landen die zich volgens de Amerikaanse regering schuldig maken aan deelname aan het globale terrorisme of het bieden van bescherming aan terroristen. De volgende landen werden toen door de Verenigde Staten in deze categorie geplaatst: Irak, Iran, Libië, Syrië, Noord-Korea en Cuba. De geopolitieke gevolgen van deze kijk op de wereld zijn groot (Graauwmans & Van Houtum, 2008). Op 7 oktober 2001, slechts enkele weken na 9/11, zou de eerste aanval van de Verenigde Staten in samenwerking met het Verenigd Koninkrijk op Al Qaida in Afghanistan van start gaan. Dit vormde het werkelijke begin van “The War on Terror”. Twee jaar later zou de Verenigde Staten een nieuwe invasie starten in Irak, ditmaal met het doel om het Iraakse regime van dictator Saddam Hoessein omver te werpen. Met “The War on Terror” als dekmantel voerde de Verenigde Staten een, wat later bleek, illegale oorlog in Irak (NRC Handelsblad, 2004). Het is deze oorlog die enorm veel vraagtekens zet bij het handhaven van “The War on Terror”. Ineens lijkt het terrorisme niet de vijand te zijn, maar meer een tactiek om de oorlogsmisdaden van de Verenigde Staten te rechtvaardigen (Burleigh in Raz, 2006). Nadat de coalitie in Irak door de Amerikanen vrij eenvoudig werd veroverd, verklaart Bush op 1 mei 2003 dat de missie is volbracht. Ten onrechte, weten we inmiddels, want het geweld en de onrust nemen alleen maar toe. De invasies door de Verenigde Staten in Afghanistan en Irak onder het mom van “The War on Terror”

hebben desastreuze geopolitieke gevolgen gehad (Graauwmans & Van Houtum, 2008).

Nu, bijna 12 jaar na de aanslagen van 9/11 kan wel gesteld worden dat het beoogde doel in “The War on Terror” niet is bereikt. De invasies in Afghanistan en Irak hebben niet bijgedragen om de globale dreiging van terreurbewegingen, met name Al Qaida, terug te dringen. Sterker nog, de dreiging voor terroristen is hierdoor alleen maar toegenomen. De strijd tegen het terrorisme zoals Bush die uitvoerde, is volgens Fukuyama (in Raz, 2006) grotendeels een “selffulfilling prophecy” gebleken. Het voornaamste doel van terroristen is het krijgen van publiciteit, en die hebben ze in “The War on Terror” van George W. Bush in overvloed gekregen. Zoals Margaret Thatcher al eens verklaarde, “publicity is the oxygen of terrorism” (Muller et al., 2003). Het hedendaagse vraagstuk omtrent terrorisme en “The War on Terror” vormt een enorme uitdaging. Dit behelst namelijk niet alleen de versterking van de globale dreiging van terrorisme vanuit het Midden-Oosten, maar juist de geografische verspreiding van het fenomeen over een nieuw continent, Afrika.

Afrika wordt al langer gezien als een voedingsbodem voor terrorisme. In de zomer van 2002, amper een jaar na de aanslagen van 9/11 en de verkondigde oorlog tegen het terrorisme door George Bush, luidde een artikel van Van de Put (2002) zelfs als volgt:

“Gebrek aan uitzicht op verbetering van de leefsituatie leidt uiteindelijk tot extremistisch geweld. De terreur die nu door de Verenigde Staten de oorlog is verklaard, is weliswaar niet afkomstig uit de armste groepen van Afrika, maar die armste groepen hebben wel met de extremisten gemeen dat ze structureel buitengesloten zijn van de weelde van het Westen. Op dit moment hebben de Malinezen, Sudanezen of Congolezen geen middelen om daar iets aan te doen - tot voor zeer kort hadden de meesten niet eens middelen om te weten hoe het leven ook anders geleefd zou kunnen worden. In dat laatste is echter snel verandering aan het komen. Ook Afrika kent de oprukkende media- en communicatietechnologie. Ook daar zal men op snel groter wordende schaal kennis kunnen nemen van de verschillen in de wereld”.

(Van de Put, 2002, p.1)

De situatie die hier geschetst werd door Van de Put (2002) lijkt nu werkelijkheid geworden. In veel Afrikaanse landen zijn de laatste jaren revoluties, opstanden en protesten uitgebroken. Geopolitieke actoren als de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië mengden zich in de ontwikkelingen in Afrika. In Libië werden bijvoorbeeld opstandelingen bewapend door Frankrijk, om de dictator van het land af te zetten (Van den Dool, 2011). Zoals later bleek, werd dit gedaan zonder echt te weten wie er met welke wapens vocht en wat er precies met de wapens zou gebeuren als de dictator daadwerkelijk was afgezet. Nadat de Libische dictator Khadaffi daadwerkelijk was overwonnen, verspreidden deze ontvangen wapens en de wapens die ze buit maakten op het leger van Khadaffi

zich namelijk al snel naar omliggende landen (Destro, 2012). De uiteindelijke bestemming van deze wapens toont zich nu ineens in een hoek van Afrika die de laatste jaren misschien wel grotendeels vergeten was: Mali.

De Toeareg is een Berbers nomadenvolk in Mali dat voornamelijk leeft van de veeteelt en de karavaanhandel (Van Vulpen, 2013). Het volk leeft in de Sahara en Sahel, een uitgestrekt en onherbergzaam gebied dat moeilijk te controleren is voor overheden. Veel Toeareg waren in dienst als huurling bij Khadaffi, de dictator van Libië. Toen deze in 2011 aan de verliezende hand was en uiteindelijk werd afgezet door het Libische volk, namen ze van de gelegenheid gebruik om met materieel en wapens van Khadaffi terug te keren naar Mali. Daar begonnen ze onder de naam “National Movement for the Liberation of Azawad” (NMLA) te vechten tegen de regering voor de onafhankelijkheid van de Azawad-regio, het noordelijke deel van Mali (Van Vulpen, 2013). Dit deden ze echter niet alleen, ze werden gesteund door islamitische strijders uit onder andere Pakistan, Algerije, Nigeria en Somalië die lid waren van verschillende islamitische groeperingen (Destro, 2012). Na de afzetting van de president van Mali in maart van het jaar 2012 en de onrust die hierbij ontstond, besloten de strijders van de NMLA en de islamitische groeperingen om het noorden van Mali stevig in handen te gaan nemen. Dit deden ze door in april 2012 gezamenlijk de onafhankelijkheid uit te roepen van het Azawad gebied (Van Vulpen, 2013). In juni 2012 ontstaat er echter een conflict tussen de Toeareg en de islamitische strijders. De strijders van de islamitische groeperingen verslaan op hun beurt de Toeareg militie van de NMLA en breidden hun grondgebied in het noorden van Mali langzaam uit. Op het moment dat ze willen uitrukken naar Bamako, de hoofdstad van Mali, grijpt het Franse leger echter in. Ze sturen een zwaarbewapende interventiemacht naar haar voormalige kolonie, met goedkeuring van de VN-veiligheidsraad en steun van de Europese Unie. Ook de Verenigde Staten gaat zich met het conflict in Mali bemoeien, door middel van het inzetten van drones, onbemande luchtvaartuigen die de extremisten van de islamitische groeperingen in de gaten te houden (Harris & Hirsch, 2013). In Mali lijkt op deze manier de strijd tegen het terrorisme verder gevoerd te gaan worden. Milne (2013) bestempelt de bemoeienis in Mali van de Westerse landen als “the fastest blowback yet in this disastrous war on terror”. De geografisch verspreide “War on Terror” lijkt nu hier uitgevochten te gaan worden. Milne (2013) betreurt deze “War on Terror” en de aanhoudende bemoeienis van de Westerse Landen in Afrika:

“The idea that jihadists in Mali, or Somalia for that matter, pose an existential threat to Britain, France, the US or the wider world is utter nonsense. But the opening of a new front in the war on terror in north Africa and the Sahel, accompanied by another murderous drone campaign, is a potential disaster for the region and risks a new blowback beyond it. The past

decade has demonstrated beyond doubt that such interventions don't solve crises, let alone deal with the causes of terrorism, but deepen them and generate new conflicts. More military intervention will bolster authoritarian regimes – and its rhetoric further poison community relations in the intervening states. It seems the price has to be paid over and over again”.

(Milne, 2013, p.1)

De bemoeienis van de Westerse landen in Mali zou er dus voor kunnen zorgen dat het terrorisme zich alleen maar verder over West-Afrika zal verspreiden. Het besef groeit steeds meer dat “The War on Terror” wel eens een eindeloze strijd zou kunnen gaan worden. Ook de Europese Unie heeft inmiddels van zich doen laten spreken in het conflict in Mali. De EU heeft zijn steun uitgesproken voor de Franse interventie die in Mali plaatsvond, en stuurde tevens een EU-trainingsmissie naar het West-Afrikaanse land om het Malinese leger op te leiden voor de strijd tegen de islamitische rebellen (NOS, 2012). Het is maar te hopen dat we hebben geleerd van de eerder gevoerde, en mislukte, “War on Terror” in het Midden-Oosten. Een situatie in Mali zoals die eerder in Irak en Afghanistan heeft plaatsgevonden, is namelijk uiterst ongewenst. En, zoals de Spaanse filosoof George Santanyana al eens eerder stelde: “Those who do not learn from history are doomed to repeat it”.

1.2 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Zoals in het onderzoekskader al duidelijk wordt blijft het onderwerp terrorisme ook nu nog zeer relevant, zeker de verspreiding van dit fenomeen. Het conflict in Mali is een voorbeeld van een recente ontwikkeling op dit gebied. Er zijn maar weinig mensen die echter het hele verhaal van Mali kennen en zich verdiept hebben in de historische “roots” van het conflict. Ook de rol van de Europese Unie in dit soort conflicten is niet altijd direct duidelijk. Door middel van een kritisch geopolitiek perspectief wordt de rol van de Europese Unie in het recente conflict uiteengezet aan de hand van dominante discoursen. Hierdoor wordt de betekenisgeving van de Europese Unie in zijn buitenlandse beleid in Mali weergegeven. Op deze manier wordt er een andere blik geworpen op de intentie en betrokkenheid van de Europese Unie in Mali. Door middel van het nauwkeurig analyseren van toespraken aan de hand van de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough wordt de rol van taal in de betekenisgeving van de Europese Unie zichtbaar.

1.3 Doelstelling

Het onderzoek dat uitgevoerd wordt zal een kritisch geopolitieke blik werken op de betrokkenheid van de Europese Unie in de interventie die gevoerd wordt in Mali. Het betreft een theoriegericht onderzoek, omdat het de bedoeling is dat dit onderzoek iets zal gaan toevoegen aan de huidige theorievorming rondom dit thema (Verschuren & Doorewaard, 2007). Het uiteindelijke onderzoek zal een kritisch geopolitiek inzicht moeten geven in de betrokkenheid en intentie van de Europese Unie in de strijd tegen het terrorisme in Mali, de achterliggende oorzaken van de menging in het conflict en de manier van betekenisgeving van de Europese Unie aan zijn handelen in Mali. Met de resultaten die uit dit onderzoek verkregen worden kan aan de hand van discoursen gekeken worden hoe en met welke denkbeelden een geopolitieke actor als de Europese Unie zich mengt in de interventie in Mali, en hoe ze de noodzaak en intentie van een dergelijke interventie “framen”. Het is hierbij de bedoeling dat duidelijk wordt op welke manier de Europese Unie een bepaalde beeldvorming creëert, waarmee ze betekenis en rechtvaardiging geeft aan de interventie in Mali. De doelstelling van dit onderzoek luidt dan ook als volgt:

Het onderzoek heeft als doel een inzicht te creëren rond de intentie van de Europese Unie in de strijd tegen het terrorisme in Mali, door middel van het analyseren van discoursen en beeldvorming van de EU en haar interventie in Mali.

1.4 Vraagstelling

Om bovenstaande doelstelling te bereiken zal één bepaalde vraag gedurende het hele onderzoek centraal staan. Deze centrale vraagstelling is de volgende:

Hoe “framed” de Europese Unie de noodzaak en intentie van een interventie in de strijd tegen het terrorisme in het West-Afrikaanse conflictgebied Mali?

Deze vraagstelling zal gedurende het onderzoek centraal staan. Op het einde zal in de conclusie een concreet antwoord gevormd worden op deze hoofdvraag.

1.5 Structuur

De structuur van het verloop van dit onderzoek zit als volgt in elkaar. Hoofdstuk 2 vormt het theoretisch en methodologisch kader waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. Eerst wordt de theorie van de kritische geopolitiek uiteengezet. Na een algemene inleiding in de kritische geopolitiek wordt er aandacht geschonken aan de theoretische inbedding, de rol van discoursen en de rol van

“intellectuals of statecraft”. Vervolgens zal er een inleiding in de kritische discoursanalyse gegeven worden, waarna er dieper ingegaan wordt op de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough met zijn verschillende dimensies, en de plaatsing van de kritische discoursanalyse binnen de kritische geopolitiek. Ook wordt hierbij een link gelegd naar de geografie. Na dit theoretisch en methodologisch kader, volgt een hoofdstuk dat de sociale context weergeeft waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. Allereerst wordt de crisis in Mali beschreven. Hierbij worden de historische “roots” van het conflict, de hernieuwde uitbarsting van het conflict en de Franse interventie in Mali uiteengezet. Daarna wordt de betrokkenheid van de Europese Unie bekeken aan de hand van de verschillende programma’s voor hun missie in Mali, achtereenvolgens: “The European Training Mission” in Mali, “Strategy for the Security and Development of the Sahel Region”, en de donorconferentie “Together for a New Mali”. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk benoemt de bestaande kritiek op de interventie in Mali. In hoofdstuk 4 staat de analyse centraal. Hierbij worden toespraken van Catherine Ashton, Štefan Füle en Herman van Rompuy geanalyseerd aan de hand van de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough. Bij elk van deze toespraken zullen de dimensies tekst, discursieve praktijk en sociale praktijk geanalyseerd worden. Na de analyse zal er een paragraaf volgen die de resultaten van de kritische discoursanalyse uiteenzet. Op het eind wordt in de conclusie van dit onderzoek een antwoord op de centrale vraag geformuleerd, en zal in de reflectie ten slotte teruggekeken worden naar het verloop van het onderzoek.

2 Theorie en Methodologie

2.1 Kritische Geopolitiek

Geopolitiek is een term die in 1899 gelanceerd werd door Rudolf Kjellen, een Zweedse wetenschapper in de politiek. Hij gebruikte deze term in die tijd om een algemeen belang aan te duiden van geografie en politiek (Ó Tuathail, Dalby, Routledge, 1998). De term kent sinds die tijd een lange en gevarieerde historie met veel uiteenlopende betekenissen. Tegenwoordig vormt geopolitiek een belangrijk subdomein van de (sociale) geografie. Zoals Crikemans (2005) deze term definieerde, houdt dit subdomein zich vooral bezig met de wisselwerking tussen de politiek handelende mens en zijn omgevende territorialiteit. Vanaf het begin is geopolitiek verbonden geweest met de competitieve ambities van Europese staten (Kuus, n.d.). Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld Friedrich Ratzel met zijn denkbeelden over de “living space”, die voortkwamen uit de wijd verspreide bezorgdheid over de positie van Duitsland in de Europese politiek (Ó Tuathail, 1996). Geopolitiek werd in deze tijd voornamelijk gezien als een objectieve wetenschap, die een wetenschappelijk perspectief op de wereldpolitiek beloofde. Volgens Kuus (n.d.) conceptualiseert deze zogenaamde klassieke geopolitiek de politiek als een territoriale praktijk waarin staten en naties een strijd aangaan om de macht over een grondgebied en natuurlijke hulpbronnen, vergelijkbaar met een evolutionaire strijd. Doordat de klassieke geopolitiek als zodanig werd beschouwd, heeft deze vorm van geopolitiek vrijwel de gehele 20^e eeuw gediend om interstatelijke rivaliteit te rechtvaardigen (Kuus, n.d.).

De beëindiging van de Koude Oorlog in 1989 leidde tot een belangrijke verschuiving in de denkbeelden rondom de term geopolitiek. Deze gebeurtenis luidde namelijk zo’n 25 jaar geleden een nieuwe stroming in de geopolitiek in, de kritische geopolitiek. Deze stroming zette zich duidelijk af van de klassieke geopolitiek, zoals die in de Koude Oorlog nog bestond (Dalby, 2010). Er ontstond kritiek op de klassieke geopolitiek, diens opvattingen over de wereldpolitiek werden afgedaan als statelijk, eurocentrisch en “balance of power” (Kuus, n.d.). De kritische geopolitiek liet duidelijk zien hoe de klassieke geopolitiek was gebaseerd op binaire geografische assumpties, zoals Oost en West, ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden. Door de verandering in de globale geopolitieke omgeving na de Koude Oorlog, waarbij de wereld niet langer in 2 blokken verdeeld zou zijn, leken deze binaire geografische assumpties niet meer relevant (Dalby, 2010). Ondanks deze veranderde geopolitieke realiteit, zijn er nog altijd geopolitieke actoren die de binaire logica van redeneren bij het karakteriseren van conflict blijven hanteren. Een goed voorbeeld hiervan is de logica van de voormalige president van de Verenigde Staten, George W. Bush, die in “the war on terror” mensen classificeert als “either you are with *us*, or you are with *the terrorists*” (Hyndman in Jones & Sage,

2010). Het ontstaan van de kritische geopolitiek zou volgens Ó Tuathail (in Jones & Sage, 2010) echter het startpunt vormen van een nieuwe geopolitiek die minder wordt belast door nationalisme en meer toegewijd is aan kosmopolitische rechtvaardigheid.

De kritische geopolitiek is niet echt een gestroomlijnde theorie, maar meer een verzameling kritieken op de “taken-for-grantedness” van verschillende geografische representaties binnen de geopolitiek. Het onderscheidt zich dan ook door zijn problematisering van logocentrische infrastructuren die geopolitiek juist mogelijk maakt (Ó Tuathail in Dalby, 2008). Op deze manier verschilt de kritische geopolitiek van de klassieke geopolitiek. Ó Tuathail (in Dalby, 2008, p.2) geeft het tegengaan van deze vanzelfsprekendheid aan met de term deconstructie, en beschrijft de verschillen op de volgende manier:

“In contrast to the strategic ambition of imperial geopolitics (which is about the establishment of place or proper locus), critical geopolitics is a tactical form of knowledge. It works within the conceptual infrastructures that make the geopolitical tradition possible and borrows from it the resources necessary for its deconstruction”.

Dit maakt duidelijk dat een analyse vanuit een kritisch geopolitiek perspectief niet wordt benaderd als een neutrale afweging van voorgegeven geografische feiten, maar als een diep ideologische en gepolitiseerde vorm van analyse (Kuus, n.d.). Centraal in deze analyse staat niet de traditionele vraag hoe geografie de politiek kan beïnvloeden, maar juist hoe geografische claims en assumpties functioneren in politieke debatten en de politieke praktijk. Alle analyses van de wereldpolitiek bevatten deze assumpties, erkend of niet. De kritische geopolitiek tracht deze assumpties zichtbaar te maken, om ze vervolgens te onderwerpen aan analytisch onderzoek. Op deze manier beoogt de kritische geopolitiek te verhelderen en te verklaren hoe politieke actoren de wereldpolitiek in een geografische context plaatsen, en hoe ze deze wereldpolitiek representeren als een wereld gekarakteriseerd door bepaalde soorten plaatsen (Ó Tuathail & Agnew, 1992).

Het domein van de kritische geopolitiek is geen keurig afgebakend gebied, maar bestaat vooral uit alle uiteenlopende werken gekarakteriseerd door het feit dat ze allemaal de focus leggen op processen die de politieke praktijk linken met de territoriale definitie (Kuus, n.d.). Een van de grondleggers van de kritische geopolitiek, Gearoid Ó Tuathail, onderstreept deze onduidelijke afbakening door het volgende op te merken: *“critical geopolitics is no more than a general gathering place for various critiques of the multiple geopolitical discourses and practices that characterize modernity”* (in Jones & Sage, 2010, p. 316). Door deze ietwat vage afbakening lijkt er binnen de kritische geopolitiek geen algehele overeenstemming te zijn over wat deze stroming nu werkelijk betekent en hoe het in de praktijk moet worden gebracht. Aanvankelijk is het doel vooral gebleken

om de subjectiviteit in politieke praktijken, die gerepresenteerd worden als objectief, te herstellen (Jones & Sage, 2010). Bovendien verzet de kritische geopolitiek zich tegen de centrale rol van de staat binnen de wereldpolitiek. Dalby (2010, p.281) vat deze doelen als volgt samen: *“critical geopolitics is about disrupting the hegemonic practices of statecraft, challenging the taken for granted specifications of the world in various mappings by elites and by academics”*.

2.1.1 Theoretische inbedding

Het denkveld van de kritische geopolitiek ontleent zijn inspiratie aan verschillende stromingen en personen. Allereerst is de invloed van het postmodernisme terug te vinden in de kritische geopolitiek, voornamelijk door de ideeën van Jean-François Lyotard. Hij introduceerde onder andere het begrip ‘condition postmoderne’. Lyotard gaf hiermee aan dat wetenschappelijke kennis haar traditionele geloofwaardigheid verloor, door middel van de opkomst van ontwikkelingen als technologie, informatisering en globalisering (Criekemans, 2005). Het is moeilijk om de wereld nog langer in termen van vaste, omlijnende territoria te zien, wanneer nieuwe technologieën de functies die statelijke territoria traditioneel vervulden in de praktijk uithollen (Ó Tuathail, Dalby, Routledge, 1998). De postmoderne conditie lijkt op deze manier de doodsteek te zijn voor de moderne/klassieke geopolitiek. Hun geloof dat het mogelijk moet zijn om te streven naar universele wetenschappelijke kennis over de relatie tussen territorialiteit en politiek, lijkt namelijk als gevolg van deze postmoderne conditie moeilijk haalbaar (Criekemans, 2005). In figuur 1 zijn de belangrijkste verschillen tussen de moderne/traditionele geopolitiek en de postmoderne/kritische geopolitiek even uiteengezet.

<i>Moderne/traditionele geopolitiek</i>	<i>Postmoderne/kritische geopolitiek</i>
<i>Nationale soevereiniteit</i>	<i>Globalisering / Glocalisering</i>
<i>Vast omschreven territoria</i>	<i>Symbolische grenzen</i>
<i>Staatmanskunde</i>	<i>Netwerken / interdependentie</i>
<i>Territoriale vijanden</i>	<i>Ge-de-territorialiseerde veiligheidsuitdagingen (vb. milieuverontreiniging, terrorisme, enz.)</i>
<i>Geopolitieke blokken</i>	<i>Virtuele omgevingen</i>
<i>Fysisch/territoriaal gebonden omgevingen</i>	
<i>Cartografie en kaarten</i>	<i>Geografische Informatiesystemen (GIS)</i>

Figuur 1: Belangrijkste verschillen moderne en postmoderne geopolitiek
 Bron: Ó Tuathail & Dodds in Criekemans, 2005, p. 566

Volgens Gearoid Ó Tuathail is het ontstaan van een nieuwe postmoderne conditie in de mondiale politiek mogelijk gemaakt door de globalisering, informatisering en de risico-samenleving. Deze processen dagen de grenzen van het interstatelijk systeem uit en smeden nieuwe regimes van verbondenheid tussen uiteenlopende plaatsen op aarde. Op deze manier wijzigen ze de relatie tussen het lokale, nationale en internationale, ze verhogen de onderlinge interactie en communicatie, ze creëren een verhoogde interdependentie, alsmede een toenemende kwetsbaarheid voor grensoverschrijdende gevaren (Ó Tuathail in Crikemans, 2005). Ó Tuathail (2000) beschrijft verder dat er parallel aan deze ontwikkelingen ook een nieuw geopolitiek discours van staats- en regeringsleiders ontstaat over dergelijke postmoderne ontwikkelingen.

Naast het postmodernisme kan de kritische geopolitiek ook geassocieerd worden met het poststructuralisme. Het is vooral Michel Foucault die een belangrijke invloed heeft gehad in de kritische geopolitiek. Zijn benadering van macht staat hierbij centraal: *“power is not only coercive and disabling but also productive and enabling”* (Kuus, n.d., p. 3). Machtsrelaties zijn volgens Foucault niet alleen opgelegd aan politieke onderwerpen, maar politieke onderwerpen komen juist tot stand door en binnen machtsverhoudingen (Kuus, n.d.). De invloed van Foucault heeft geleid tot een focus op de rol van de geografie in het politieke discours. Geografische kennis is zowel de input als het resultaat van machtsverhoudingen. Op deze manier verloor geografie haar neutraliteit, en was het niet langer een objectief en gegeven feit, maar een deels discours en macht (Kuus, n.d.). Door middel van de onderbouwingen van Foucault, onderscheidt de kritische geopolitiek zich van andere kritische wetenschappen. Dodds en Siddaway noemen het werk van Foucault zelfs *“the single most important influence on the existing literature of critical geopolitics”* (1994, p. 516).

Andere inspiratiebronnen voor de kritische geopolitiek zijn onder andere de werken van Edward Saïd en zijn *“oriëntalisme”*, en Derek Gregory en zijn *“imaginative geographies”*. In verschillende geopolitieke werken is de invloed van deze schrijvers steeds terug te vinden. Op basis van de ideeën van Foucault schreef Edward Said zijn boek *‘Orientalism’*. Deze theorie van Said geeft een duidelijk beeld van discoursen en simplistische geografische binariteiten als *‘het Westen’* versus *‘het Oosten’* en *‘wij’* versus *‘hen’*. Het doel van de kritische geopolitiek is om deze binaire begrippen te deconstrueren, zodat er nieuwe ruimte ontstaat voor debat (Kuus, n.d.). Edward Saïd’s *“oriëntalisme”* is gebaseerd op het discours dat het Westen superieur is en onder constante dreiging staat van de oriënt, het Oosten (Dodds & Sidaway, 1994). Op deze manier creëerde het Westen een bepaald beeld van *“de ander”*, en ontstonden er *“imaginative geographies”* waarin deze beelden centraal staan. Ondanks dat het geopolitieke landschap na de Koude Oorlog enorm aan verandering onderhevig is geweest, zien we dit ook nu nog altijd terug (Dalby, 2008). De noodzaak voor kritiek blijft volgens Dalby dan ook dwingend:

“despite the supposed end of history and endless invocations of globalization, the themes of empire and Orientalism remain at the heart of the Western geopolitical imaginary, explicitly structuring how the security intellectuals of our time plan for war and justify the construction of their military machines. Given the continuing dangers of warfare in a biosphere that is being radically destabilized by the modes of economy and violence these geopolitical texts legitimize, the necessity for critique remains compelling” (Dalby, 2008 p. 1).

2.1.2 Rol van discoursen

Discoursen vormen een belangrijk onderdeel binnen de kritische geopolitiek. In de theoretische inbedding en de doelen van deze vorm van geopolitiek werd dit al duidelijk. De kritische geopolitiek tracht vooral via discoursanalyses inzicht te verwerven in de wijze waarop de buitenlandsepolitieke elites van territoriale entiteiten nadenken over de verhouding van deze entiteit ten opzichte van de externe omgeving (Crikemans, 2005). De functie hiervan is volgens Dalby (1990, p.14-15) niet om advies te geven aan staatshoofden en beleidsbepalers, *“but rather to investigate how geopolitical reasoning is used as an ideological device to maintain social relations of domination within contemporary global politics”*. Discoursen worden hierbij benaderd als een “matrix van redeneringen”, een “ensemble van ideeën en concepten” of een “waarheidsregime” welke functioneert als een systeem van kennis en macht die de externe wereld samenstelt, voorstelt en interpreteert (Crikemans, 2005). De taak van de kritische geopolitiek is volgens Dalby om deze geopolitieke discoursen te ontwrichten, en op deze manier “the politics of the geographical specification of politics” te benadrukken (in Kuus, p.1). Discoursen nemen een cruciale plek in binnen de kritische geopolitiek. In het volgende citaat wordt dit belang van discoursen binnen de geopolitiek sterk benadrukt:

“Geopolitics, some will argue, is, first and foremost, about practice and not discourse [...]. Such practice is certainly geopolitical but it is only through discourse that the building up of a navy or the decision to invade a foreign country is made meaningful and justified. It is through discourse that leaders act, through the mobilization of certain simple geographical understandings that foreign-policy actions are explained and through ready-made geographically-infused reasoning that wars are rendered meaningful” (Ó Tuathail & Agnew, 1992, p. 191).

Ó Tuathail en Agnew maken hier duidelijk dat geopolitiek niet zonder discoursen zou kunnen bestaan. Het is namelijk door middel van discoursen dat geopolitieke praktijken gerechtvaardigd worden en

betekenis krijgen. De belangrijkste produceerders van geopolitieke discoursen zijn “the intellectuals of statecraft”, die in de volgende paragraaf centraal zullen staan. Deze groep bestaat uit academici, politici, ambtenaren en diverse commentatoren die regelmatig deelnemen in de activiteiten van het staatsmanschap of deze becommentariëren (Kuus, n.d.). Aan de hand van discoursanalyses probeert de kritische geopolitiek op haar beurt het redeneren achter deze geopolitieke praktijken te onthullen. Deze methode zal echter verderop in dit hoofdstuk nog uitvoerig aan bod komen.

2.1.3 “The intellectuals of statecraft”

“Geopolitics, we wish to suggest, should be critically re-conceptualized as a discursive practice by which intellectuals of statecraft ‘spatialize’ international politics in such a way as to represent it as a ‘world’ characterized by particular types of places, peoples and dramas” (Ó Tuathail & Agnew, 1992, p. 192).

Uit dit citaat wordt duidelijk dat geopolitiek een discursieve praktijk is die stapje voor stapje, door middel van doordachte redeneringen tot stand komt. Geopolitiek wordt dan ook volgens Kuus (n.d.) traditioneel opgevat als een elitaire aangelegenheid, te moeilijk en te gespecialiseerd voor mensen die niet deskundig zijn op dit gebied. Het is daarom dat “the intellectuals of statecraft” zo’n belangrijke positie innemen in de (kritische) geopolitiek. Zoals eerder opgemerkt kan deze groep van academici, politici, ambtenaren en andere commentatoren die regelmatig deelnemen in de activiteiten van het staatsmanschap gezien worden als de belangrijkste produceerders van het geopolitieke discours. Het is namelijk deze groep die de internationale politiek uitlegt aan het binnenlandse publiek en nationale debatten (figuurlijk en soms letterlijk) vertaald aan het buitenlandse publiek (Kuus, n.d.).

Ó Tuathail en Agnew (1992) beschrijven de noodzaak van “intellectuals of statecraft” binnen de geopolitiek aan de hand van een aantal stellingen. De eerste stelling is dat geopolitiek gaat om de uitgebreide studie van staatsmanschap als een geheel van sociale praktijken. Het is een proces waarbij de “intellectuals of statecraft” een wereld aanwijzen en vullen met bepaalde onderwerpen, drama’s, geschiedenissen en dilemma’s (Ó Tuathail & Agnew, 1992). Een andere stelling is dat het meeste geopolitieke redeneren praktisch van aard is, dat wil zeggen door middel van consensus en onopvallende assumpties over plaatsen en hun specifieke identiteit (Ó Tuathail & Agnew, 1992). Het praktisch geopolitiek redeneren wordt vooral gedaan politici, academici en analisten. Kuus (n.d.) merkt op dat er 3 soorten geopolitiek redeneren zijn te onderscheiden. Naast het praktisch geopolitiek redeneren, is er ook sprake van formeel en populair geopolitiek redeneren. Formeel geopolitiek redeneren omhelst het analyseren van internationale betrekkingen door strategische

denkers en intellectuelen (Kuus, n.d.). Populair geopolitiek redeneren omvat de verruimtelijking van de politiek in de media (Kuus, n.d.). Verder wordt gesteld door Ó Tuathail en Agnew (1992) dat geografische kennis is geproduceerd in een veelheid van verschillende locaties in niet alleen de natiestaat, maar het hele moderne wereldsysteem. De uitdaging is om te begrijpen hoe deze kennis vervolgens wordt getransformeerd in het reductieve geopolitieke redeneren van de “intellectuals of statecraft” (Ó Tuathail & Agnew, 1992). De laatste stelling is dat intellectuelen van kernstaten een onevenredige invloed hebben op de representatie van internationale politieke ruimte. Hierdoor kan het volgens Ó Tuathail en Agnew (1992) zo zijn, dat perifere en semi-perifere staten het geopolitieke redeneren van de kernstaten overnemen.

Kuus (n.d.) geeft verder twee redenen waarom de kritische geopolitiek de “intellectuals of statecraft” moet bevatten, namelijk:

- De invloed van “intellectuals of statecraft”
Er zijn ongetwijfeld andere actoren die de dominante geopolitieke discoursen betwisten, maar hun argumenten zullen volgens Kuus (n.d.) altijd gepositioneerd zijn in relatie tot “the intellectuals of statecraft”. Bovendien hebben juist deze “intellectuals of statecraft” de meeste culturele en institutionele hulpbronnen beschikbaar, waardoor zij de meeste kracht hebben om hun geopolitieke visie over te brengen op de maatschappij (Kuus, n.d.).
- De diversiteit van “intellectuals of statecraft”
De (kritisch) geopolitieke studie moet zich niet beperken tot het kleine aantal experts op de belangrijkste knooppunten van de staatsmacht, maar deze moeten ook niet uitgesloten worden (Kuus, n.d.). De categorie van de “intellectuals of statecraft” is zeer uitgebreid en reikt van hooggeplaatste ambtenaren in de buitenlandse betrekkingen tot specialisten op tal van andere gebieden, zoals immigratie, handels- en hulpbeleid, internationale en supranationale instellingen. Op deze manier zijn verschillende vormen van autoriteit en legitimiteit beschikbaar die op geopolitiek niveau werken vanuit verschillende plaatsen (Kuus, n.d.).

2.2 Kritische discoursanalyse

Na de beschrijving van de kritische geopolitiek en de rol van discoursen binnen deze stroming, wordt nu beschreven hoe deze discoursen worden geanalyseerd. In de kritische geopolitiek kan hierbij gebruik gemaakt worden van de kritische discoursanalyse. Discoursen kunnen volgens Jorgensen &

Phillips (2010) in veel gevallen omschreven worden als het algemene idee dat taal gestructureerd is volgens verschillende patronen die de uitingen van mensen volgen wanneer zij deelnemen in verschillende domeinen van het sociale leven. De kritische discoursanalyse houdt zich dus bezig met het analyseren van deze patronen. Discoursen kunnen hierbij beschouwd worden als een element van sociale praktijken, die andere elementen vormt evenals het wordt gevormd door hen (Chouliaraki & Fairclough, 1999). Er bestaat echter geen algemene consensus over wat discoursen precies inhouden en hoe deze geanalyseerd dienen te worden. Er zijn dan ook verschillende manieren van het benaderen en analyseren van discoursen. In deze thesis zullen discoursen vooral gezien worden als een bepaalde manier van praten over en het begrijpen van (bepaalde aspecten van) de wereld (Jorgensen & Phillips, 2010). Verder zal de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough centraal staan en uitgebreid behandeld worden.

Volgens Smith (2002) bepalen discoursen de regels van interpretatie en de gespecialiseerde kennis en instituties die bij een bepaald discours komen kijken. Op deze manier kunnen ze bepaalde acties bedwingen, terwijl ze andere acties juist mogelijk maken. Het belang van taal is hierbij enorm belangrijk. Het startpunt van discoursanalytische benaderingen is namelijk het volgende poststructuralistische standpunt: *“our access to reality is always through language”* (Jorgensen & Phillips, 2010, p. 8). Ondanks dat niet alle discoursanalytische benaderingen zich expliciet richten op het poststructuralisme, zijn er volgens Jorgensen & Phillips (2010) een aantal basispunten die bij allen centraal staan en geaccepteerd worden:

- Taal is geen reflectie van een al bestaande realiteit. Taal wordt namelijk gebruikt om representaties van de realiteit te creëren en door discoursen krijgen bepaalde fenomenen betekenis. Deze representaties van de realiteit dragen bij aan de constructie van de realiteit (Jorgensen & Phillips, 2010).
- Taal is gestructureerd in patronen van discoursen. Er is niet één algemeen systeem van betekenis, maar een serie van systemen of discoursen, waarbij betekenissen verschillen van discours tot discours (Jorgensen & Phillips, 2010).
- Deze discursieve patronen worden gehandhaafd en getransformeerd in discursieve praktijken (Jorgensen & Phillips, 2010).
- De handhaving en transformatie van de discursieve patronen zou op deze manier ontdekt moeten worden door analyses van de specifieke contexten waarin taal in actie is (Jorgensen & Phillips, 2010).

Waar we eerder al de grote invloed van Michel Foucault op de kritische geopolitiek zagen, heeft hij ook een grote invloed gehad op de ontwikkeling van de kritische discoursanalyse. In zijn theoretisch werk en empirisch onderzoek was hij namelijk geïnteresseerd in de regels die bepalen welke uitspraken worden geaccepteerd als zinvol en waar in een bepaalde historische periode (Jorgensen & Phillips, 2010). Foucault hangt hierbij het sociaalconstructivistische uitgangspunt aan: *“Knowledge is not just a reflection of reality. Truth is a discursive construction and different regimes of knowledge that determine what is true and false”* (Jorgensen & Phillips, 2010, p. 13). Hiermee wil Foucault zeggen dat verschillende regimes van kennis bepalen wat gezien wordt als waar en onwaar. Er zijn dan ook volgens hem talloze uitspraken die nooit zijn uitgesproken, omdat ze in die historische periode niet geaccepteerd zouden worden als betekenisvol. De historische regels van het bepaalde discours bakenen af wat mogelijk is om te zeggen (Jorgensen & Phillips, 2010).

Verder staat bij de benadering van Foucault macht centraal. Macht is gebonden aan kennis, en daardoor ook aan discoursen. Net als discoursen, is macht volgens hem verspreid over verschillende sociale praktijken (Jorgensen & Phillips, 2010). Macht moet hierbij niet alleen gezien worden als onderdrukkend, maar als productief. *“Power provides the conditions of possibility for the social. It is in power that our social world is produced and objects are separate from one another and thus attain their individual characteristics and relationships to one another”* (Jorgensen & Phillips, 2010, p. 13).

De meerderheid van hedendaagse discoursanalytische benaderingen bouwen volgens Jorgensen & Phillips (2010) voort op Foucault's ideeën over waarheid zijnde, ten minste voor een groot deel, discursief gecreëerd. Desalniettemin wijken ze af van Foucault's neiging om enkel één kennisregime in een historische periode te identificeren. In plaats hiervan, werken zij met een meer conflictueuze situatie waarin verschillende kennisregimes strijden voor het recht om de waarheid te definiëren (Jorgensen & Phillips, 2010). Er moet dus altijd rekening worden gehouden met de aanwezigheid van verschillende discoursen die spelen bij een bepaalde geopolitieke actor. In relatie tot deze thesis betekent dit dus dat er binnen het buitenlands beleid van de Europese Unie in Mali meerdere discoursen aanwezig kunnen zijn die in beschouwing moeten worden genomen.

2.2.1 De kritische discoursanalyse van Norman Fairclough

Zoals eerder al is opgemerkt zijn er verschillende manieren van het benaderen en analyseren van discoursen te onderscheiden. Deze verschillende benaderingen van de kritische discoursanalyse hebben echter wel belangrijke overeenkomsten. Fairclough en Wodak (in Jorgensen & Phillips, 2010)

hebben deze overeenkomsten uiteengezet, waardoor de gemeenschappelijke kenmerken van deze verschillende benaderingen binnen de kritische discoursanalyse zichtbaar worden:

- Discursieve praktijken worden gezien als een belangrijke vorm van de sociale praktijk die bijdraagt aan de vorming van de sociale wereld, inclusief sociale identiteiten en sociale relaties (Jorgensen & Phillips, 2010). Teksten worden door deze discursieve praktijken geproduceerd (geschreven) en geconsumeerd (gelezen en geïnterpreteerd). Het karakter van sociale en culturele processen en structuren is dus deels linguïstisch-discursief (Jorgensen & Phillips, 2010).
- Discoursen zijn een vorm van sociale praktijken die de sociale wereld vormen, maar zelf zijn ze ook weer gevormd door andere sociale praktijken (Jorgensen & Phillips, 2010). Als sociale praktijk bestaat er dus een dialectische relatie tussen discoursen en andere sociale dimensies. Taal wordt in de kritische discoursanalyse dus zowel gezien als een vorm van actie waardoor mensen de wereld kunnen veranderen, als ook een vorm van actie die sociaal en historisch gesitueerd is in een dialectische relatie met andere sociale aspecten (Jorgensen & Phillips, 2010).
- In de kritische discoursanalyse moet het gebruik van taal empirisch geanalyseerd worden binnen zijn sociale context. (Jorgensen & Phillips, 2010).
- Discoursen functioneren ideologisch. Volgens Jorgensen en Phillips (2010) wordt in de kritische discoursanalyse beweerd dat discursieve praktijken bijdragen aan de reproductie van ongelijke machtsverhoudingen tussen sociale groepen. De kritische discoursanalyse is in die zin 'kritisch', dat ze streeft naar het onthullen van de rol die discursieve praktijken hebben in sociale relaties, inclusief die van ongelijke machtsverhoudingen. Het probeert op deze manier bij te dragen aan "social change", met meer gelijke machtsverhoudingen (Jorgensen & Phillips, 2010).
- De kritische discoursanalyse wordt opgevat als een kritische benadering die politiek geëngageerd is aan sociale veranderingen (Jorgensen & Phillips, 2010).

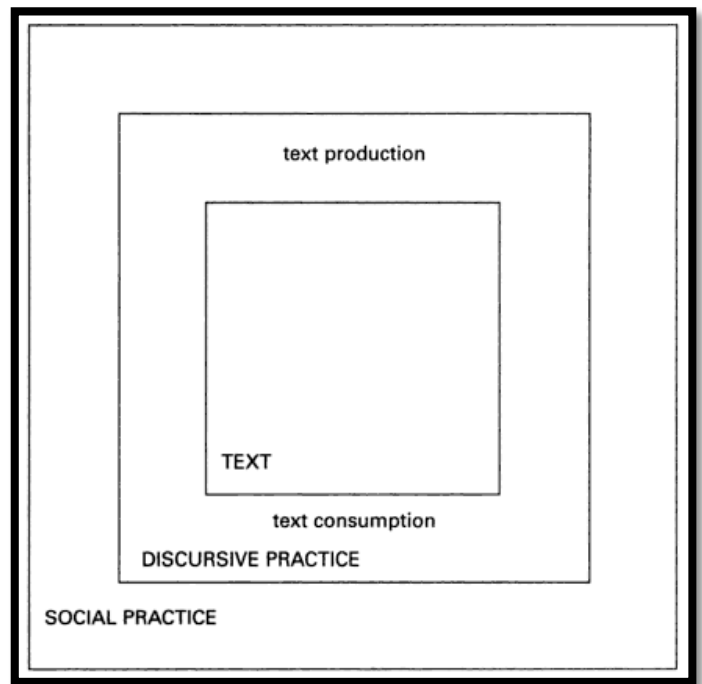
Uit deze kenmerken wordt duidelijk wat de kritische discoursanalyse precies inhoudt en wat zijn doelen zijn. Zoals afgeleid kan worden uit deze punten is het belangrijk om bij het analyseren van teksten middels de kritische discoursanalyse te kijken naar discursieve praktijken die ongelijke

machtsverhoudingen creëren, maar ook naar de sociale context waarin deze tekst is geschreven. Het doel is uiteindelijk om de rol van deze discursieve praktijken te onthullen en op deze manier bij te dragen aan “social change”.

In deze thesis zal de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough centraal staan. Hij beschrijft zijn eigen kritische discoursanalyse als volgt: *“My approach to discourse analysis is based upon the assumption that language irreducible part of social life, dialectically interconnected with other elements of social life, so that analysis and research always has to take account of language”* (Fairclough, 2003, p. 2). De kritische discoursanalyse van Fairclough is echter niet beperkt tot het analyseren van taal, maar ook andere vormen van “semiosis” kunnen hierbij geanalyseerd worden. Dit begrip omschrijft Fairclough (2001) als het geven van betekenis middels taal, lichaamstaal, visuele beelden of andere vormen van betekenisgeving.

Volgens Fairclough (in Jorgensen & Phillips, 2010) hebben discourses 3 soorten functies: ze dragen bij aan de vorming van sociale identiteiten, de vorming van sociale relaties en de vorming van kennis- en betekenisssystemen. Ook heeft hij een 3-

dimensionaal model opgesteld dat bij zijn kritische discoursanalyse centraal staat (figuur 2). Dit model bestaat uit 3 verschillende dimensies, namelijk: tekst, discursieve praktijk en sociale praktijk. Deze dimensies moeten allen gedekt worden in de kritische discoursanalyse. Het model van Fairclough vormt een analytisch kader dat gebaseerd is op de veronderstelling dat teksten niet begrepen en geanalyseerd kunnen worden als ze geïsoleerd zijn. Ze kunnen alleen begrepen worden in relatie tot andere teksten en in relatie tot de sociale context. Om deze reden moet de analyse focussen op de taalkundige kenmerken van de tekst, de productie en consumptie (discursieve praktijk) van de tekst en op de bredere sociale praktijk waartoe het gebruik van taal behoort (Jorgensen & Phillips, 2010). Deze drie dimensies van Fairclough’s model zullen in de volgende paragrafen uitgewerkt worden.

Figuur 2: driedimensionaal model voor kritische discoursanalyse van Norman Fairclough
Bron: Jorgensen & Phillips (2010, p. 68)

2.2.2 De dimensie tekst

De eerste dimensie die Fairclough in zijn 3-dimensionale model beschrijft is de dimensie tekst. Door het analyseren van de taalkundige kenmerken van een tekst is het mogelijk om een inzicht te krijgen in de manier waarop discoursen tekstueel geactiveerd worden. Hierdoor ontdekt worden hoe deze discoursen tot een bepaalde interpretatie leiden en hoe de discoursen ondersteuning geven aan de interpretatie (Jorgensen & Phillips, 2010). Fairclough (in Jorgensen & Phillips, 2010) somt een aantal manieren op om de taalkundige kenmerken van een tekst te analyseren:

- *Interactionele controle* geeft de relatie tussen de sprekers aan, inclusief de vraag wie bepaalt waarover er gepraat wordt (Jorgensen en Phillips, 2010). Fairclough (1992) beschrijft het als het stellen van vragen over de selectie van onderwerpen en het openen en sluiten van de interacties. Deze instellingen van de interactionele controle vertegenwoordigen specifieke machtsverhoudingen tussen de sprekers (Fairclough, 1992).
- *Ethos* wordt door Jorgensen en Phillips (2010, p.83) omschreven als “*how identities are constructed through language and aspects of the body*”. Fairclough (1992) voegt hieraan toe dat het bij ethos gaat om intertextualiteit. Dit betekent dat het vraagt welke invloeden uit andere discoursen worden gebruikt om de subjectiviteit of sociale identiteit te creëren van de personen die deelnemen aan interacties.
- *Metaforen* zijn belangrijk bij het structureren van de manier waarop we denken en handelen. Door afwegingen te maken in het kiezen van metaforen, kiezen we volgens Fairclough (1992) ook een manier van het bouwen van onze werkelijkheid. Het kan ook voorkomen dat metaforen zo gewoon zijn geworden dat mensen zich er niet bewust van zijn en het dus ook moeilijk vinden om aan deze metaforen te ontsnappen (Fairclough, 1992)
- “*Wording*” kan gezien worden als woordkeuze bij het formuleren van zinnen. De schrijvers van bepaalde teksten moeten keuzes maken over de woordkeuze die ze hanteren om bepaalde betekenissen te geven. De lezers van de tekst moeten op hun beurt keuzes maken over hoe ze deze woorden interpreteren (Fairclough, 1992). Deze verschillende keuzes moeten gemaakt worden omdat betekenissen van woorden en het formuleren van betekenissen sociaal betwist worden, en niet vast liggen (Fairclough,

1992). Verschillende perspectieven op dezelfde ervaring kunnen zo leiden tot verschillende manieren van “wording” (Fairclough, 1992). Veranderingen in de manier van “wording” zorgen dan ook voor een verandering van de betekenis.

- *Grammatica* is ook van belang in het analyseren van teksten. Jorgensen en Phillips (1992) beschrijven 2 belangrijke grammaticale elementen: transitiviteit en modaliteit. Wanneer transitiviteit geanalyseerd wordt, ligt de focus op hoe gebeurtenissen en processen verbonden zijn met subjecten en objecten (Jorgensen en Phillips, 1992). Analyses van modaliteit focussen juist op de mate van affiniteit van de spreker met zijn of haar statement. De gekozen modaliteit heeft consequenties voor de discursieve constructie van zowel sociale relaties als kennis- en betekenissystemen (Jorgensen en Phillips, 1992). Een voorbeeld van een type modaliteit is waarheid, waarbij de spreker zich geheel committeert aan de bewering. Andere voorbeelden van modaliteiten die Jorgensen en Phillips (1992) noemen zijn permissie (construeert sociale relatie), intonatie en afsluitingen (lage affiniteit).

Al deze factoren geven inzicht in de manier waarop teksten gebeurtenissen en sociale relaties behandelen, en daarbij bepaalde vormen van realiteit, sociale identiteit en sociale relaties construeren. Op deze manier wordt de dimensie tekst vertegenwoordigd binnen het driedimensionale model van Fairclough's kritische discoursanalyse.

2.2.3 De dimensie discursieve praktijk

De discursieve praktijk vormt de context waarin mensen teksten produceren, consumeren en interpreteren. Voor de kritische discoursanalyse is het belangrijk om uit te vinden hoe deze discursieve praktijken verbonden kunnen worden met bredere sociale, economische en culturele ontwikkelingen. Volgens Jorgensen en Phillips (2010) kan een discursieve praktijk namelijk een weerspiegeling zijn van, als ook bijdragen aan maatschappelijke veranderingen. Analyse van de discursieve praktijk houdt zich bezig met hoe de tekst geproduceerd wordt door de schrijver en hoe deze geconsumeerd wordt door de lezer (Jorgensen en Phillips, 2010). Fairclough benadrukt bij deze analyse van de discursiviteit het belang van intertextualiteit en interdiscursiviteit.

Interdiscursiviteit treedt op wanneer verschillende discoursen samen gearticuleerd worden in een tekst. Een hoge mate van interdiscursiviteit duidt op een discursieve en dus ook een sociale verandering, terwijl een lage mate van interdiscursiviteit verwijst naar een discursieve en sociale stagnatie. Interdiscursiviteit is een vorm van intertekstualiteit (Jorgensen en Phillips, 2010).

Intertekstualiteit verwijst naar de toestand waarbij teksten voortbouwen op eerdere gebeurtenissen (Jorgensen en Phillips, 2010). Je kunt namelijk niet voorkomen dat je woorden of zinnen gebruikt die anderen al eerder hebben gebruikt in teksten. Een bijzonder uitgesproken vorm is de manifeste intertekstualiteit, waarbij letterlijke stukken geciteerd worden uit eerdere teksten. Op deze manier kunnen teksten volgens Fairclough gezien worden als verschillende linkjes binnen een intertekstuele ketting, een serie van teksten waarin elke tekst bepaalde elementen opneemt uit andere teksten. Intertekstualiteit verwijst op deze manier naar de invloed van geschiedenis op een tekst en de invloed van een tekst op de geschiedenis (Jorgensen en Phillips, 2010). In de analyse van de discursieve praktijk staat steeds centraal welke discoursen zijn gebruikt bij de productie van de tekst, en wat deze voor invloed hebben wanneer de tekst geconsumeerd wordt. De productie en consumptie van de tekst zijn in de discursieve praktijk dus van belang.

2.2.4 De dimensie sociale praktijk

Nadat we de tekst als tekst en discursieve praktijk hebben geanalyseerd, kijken we nu naar de bredere sociale praktijk waarvan deze aspecten deel uitmaken. De sociale praktijk kan gezien worden als de historische en sociale context. Volgens Jorgensen en Phillips (2010) zijn hierbij 2 aspecten van belang. Eerst zal de relatie tussen de discursieve praktijk en de verschillende soorten discoursen die gebruikt zijn in het sociale domein ontdekt moeten worden. Deze discoursen zijn gevormd door taalgebruik, en andersom dragen ze bij aan de vormgeving van taalgebruik. Schrijvers van teksten kunnen deze discoursen veranderen door ze op een nieuwe manier te gebruiken of te mixen met andere discoursen (Jorgensen & Phillips, 2010).

Ten tweede moet “the social matrix of discourse”, zoals Fairclough (in Jorgensen & Phillips, p. 86) deze noemt, in kaart worden gebracht. Dit behelst de deels niet-discursieve, sociale en culturele relaties en structuren die de bredere context van de discursieve praktijk vormen. Fairclough acht het daarom noodzakelijk om voort te bouwen op andere theorieën. Op deze manier zal het doen van de kritische discoursanalyse een transdisciplinaire integratie van verschillende theorieën binnen een onderzoekskader met meerdere perspectieven inhouden, om zowel de discursieve en niet-discursieve aspecten te onderzoeken (Jorgensen & Phillips, 2010). Binnen deze relatie tussen de discursieve praktijk en de bredere sociale praktijk ontstaan de conclusies met betrekking tot (sociale) verandering en ideologische consequenties (Jorgensen & Phillips, 2010).

De relatie tussen de dimensies tekst en sociale praktijk wordt als het ware gemedieerd door de discursieve praktijk. Op deze manier wordt de onderlinge verbondenheid van de verschillende dimensies duidelijk. In de dimensie tekst wordt een bepaald taalgebruik gehanteerd, dat de

productie en consumptie van de tekst beïnvloedt. Door het taalgebruik bestaan in de discursieve praktijk bepaalde discoursen, die samen gearticuleerd worden om de tekst te produceren, en gebruikt worden door de lezer om de tekst op een bepaalde manier te interpreteren. De sociale praktijk kijkt naar de bredere context waarin de vorige dimensies plaatsvinden. Het is dus door de discursieve praktijk, dat *“texts shape and are shaped by social practice”* (Jorgensen & Phillips, 2010, p. 69).

2.2.5 Kritische discoursanalyse binnen de kritische geopolitiek

De kritische discoursanalyse en de kritische geopolitiek zijn sterk aan elkaar verbonden. O Tuathail en Agnew (in Müller, 2011, p. 9) beschrijven deze verbondenheid als volgt: *“The critical analysis of how geopolitical discourses embody forms of power/knowledge and are engaged in the ideological inscription of space lies at the heart of a critical geopolitics that challenges the common-sense understandings on which many discourses are built”*. De taak van de analist hierin is om de impliciete ideologische veronderstellingen van geopolitieke discoursen te ontrafelen en de productieve effecten van deze geopolitieke discoursen, zoals het creëren van krachtige ideologieën, op te graven (Müller, 2011). In dit onderzoek staan de geopolitieke discoursen van de Europese Unie centraal en de manier waarop ze bijdragen aan de beeldvorming over de situatie in Mali.

Het gebruik van de kritische discoursanalyse binnen de kritische geopolitiek neemt traditiegetrouw een kritische houding in om discoursen en hun ideologische effecten te analyseren in een brede context (Müller, 2011). In de laatste jaren is kritisch geopolitiek onderzoek echter verder uitgebreid naar gebieden en onderwerpen van onderzoek die minder makkelijk gevangen kunnen worden binnen deze beschrijving. Hierbij lijken twee ontwikkelingen binnen de kritische geopolitiek plaats te vinden.

Ten eerste heeft onderzoek zich verplaatst naar micro contexten en praktijken van het alledaagse als relevante plaatsen voor de discursieve constructie van identiteiten (Müller, 2010). Hierdoor kan bijvoorbeeld bekeken worden hoe natiestaten als *“imagined communities”* gereproduceerd zijn in de context van het alledaagse. De tweede ontwikkeling kan beschreven worden als *“the move from doers to deeds”* (Kuus in Müller, 2011, p. 10). Het uitvoeren van de kritische discoursanalyse binnen de kritische geopolitiek legt zo de nadruk op de fixatie, concurrentie en verandering in discursieve structuren die onafhankelijk van specifieke actoren plaatsvinden (Müller, 2011). Deze ontwikkeling geeft dus aan dat de actor niet meer zozeer centraal staat binnen de kritische discoursanalyse.

Zowel binnen de kritische discoursanalyse als binnen de kritische geopolitiek speelt “framing” een belangrijke rol. In dit onderzoek wordt dit concept gezien als het creëren van een bepaalde beeldvorming, een soort overtuigingstechniek. Door het gebruik van taal en discoursen kan namelijk een bepaald beeld worden gevormd over de situatie in Mali. Zoals eerder beschreven kan de kritische discoursanalyse bijdragen om dit “frame” zichtbaar te maken, door middel van het analyseren van de tekst, discursieve praktijk en de sociale praktijk. Het “frame” dat de Europese Unie op deze manier creëert zorgt ervoor dat we op een bepaalde manier naar het conflict in Mali kijken. Volgens Entman (1993) heeft “framing” bepaalde functies. Door middel van “frames” worden namelijk: problemen gedefinieerd, oorzaken gediagnosticeerd, morele oordelen gemaakt en verschillende remedies voorgesteld (Entman, 1993). Door middel van het analyseren van verschillende toespraken van leidende figuren (“intellectuals of statecraft”) in het buitenlands beleid van de Europese Unie in Mali, wat in de analyse van dit onderzoek aan bod zal komen, kan dus het “frame” van de Europese Unie ontrafeld worden. Op deze manier wordt duidelijk hoe en welke beeldvorming de Europese Unie gebruikt om haar intentie in het conflictgebied weer te geven en haar interventie te legitimeren.

2.2.6 Link naar de geografie

Een voorbeeld van “framing” en de uitwerkingen hiervan in de geografie, wordt door Derek Gregory en zijn theorie over “imaginative geographies” goed uiteengezet. Door middel van “framing” wordt namelijk een beeld gecreëerd van gebieden waar we zelf nog nooit zijn geweest. *“Imaginative geographies at the heart of contemporary architectures of enmity have reappeared again in contemporary Western narratives”* (Dalby, 2008, p.2). Simon Dalby geeft hiermee aan dat “framing” nog altijd bijdraagt aan de hedendaagse kijk op de geografie, machtsverhoudingen en de vijandbeelden die we bezitten. Duidelijke voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het Midden-Oosten en West-Afrika. In dit onderzoek komt dit tot uiting door de beeldvorming te analyseren van de Europese Unie over de situatie in Mali.

Volgens Dalby (2008, p. 4) kan de “raison-d’être” van de geografie als volgt omschreven worden: *“to investigate the earth as the home for humanity”*. De geografie houdt zich dus bezig met hoe de mensheid de ruimte op aarde beschouwt en gebruikt. Enkele basisvragen die hierbij centraal staan volgens Dalby (2008, p.4) zijn de volgende:

“Are we to understand ourselves as on earth, squabbling over control of discrete territories and threatening massive violence to our putative rivals in other sovereign spaces, or are we to understand our fate as increasingly a matter of reorganizing a dynamic biosphere in which we all dwell?”

De kritische geopolitiek houdt zich juist bezig met de productie van kennis over *“spaces facilitating certain kinds of violent practice, the drawing of lines, the specification of dangers and the legitimization of violent actions to deal with these threats”* (Dalby, 2008, p. 4). Via de kritische discoursanalyse kan er kennis verkregen worden over het gebruik van de ruimte door geopolitieke actoren, zoals bijvoorbeeld de Europese Unie. Er kan uiteengezet worden wie of wat als vijand wordt gezien, hoe de vijand gespecificeerd wordt en hoe verschillende pogingen om de bedreigingen aan te pakken worden gelegitimeerd. Door de beeldvorming en daarmee het “frame” van de Europese Unie over de situatie in Mali aan het licht te laten komen, kan een inzicht worden verworven in het geografisch handelen van dergelijke geopolitieke actoren.

3 “War on Terror” in Mali

Om een beeld te geven van de niet-discursieve, sociale en historische context waarin de teksten die geanalyseerd gaan worden geproduceerd zijn, zal in dit hoofdstuk een overzicht gegeven worden van de strijd tegen het terrorisme in Mali en de betrokkenheid van de Europese Unie. Achtereenvolgens komen de crisis in Mali, de betrokkenheid van de Europese Unie in Mali en de kritiek op de situatie in Mali aan bod in dit hoofdstuk.

3.1 Crisis in Mali

Mali is een land gelegen in het Westen van Afrika, ten zuiden van buurland Algerije en ten Oosten van Mauritanië, dat aan de Westkust van Afrika ligt. Het land is de laatste tijd continu in het nieuws door een conflict op het grondgebied van Mali. Na de machtsovername in het noordelijke deel van Mali, gesteund door islamitische fundamentalisten die gelinkt worden aan Al Qaeda, werd de onafhankelijkheid van de Islamitische staat Azawad uitgeroepen (Tsalha, 2013). Als reactie hierop, deed de Malinese leider, President Dioncounda Traoré, een beroep op de Verenigde Naties voor dringende hulp om de stabiliteit en de territoriale integriteit van zijn land te herstellen. Het antwoord zou niet lang op zich laten wachten. In januari van dit jaar zouden de Fransen interveniëren in het gebied met massale luchtaanvallen en een militair grondoffensief om de islamitische guerrillastrijders te verjagen. De grote steden in de regio waren al snel bevrijd van de islamitische heerschappij, maar in februari van dit jaar brak een guerrillaoorlog uit in de woestijngebieden in Mali (Keys, 2013). Door de recente ontwikkelingen in het land krijgt het conflict in Mali opeens heel veel aandacht. De “roots” van het conflict liggen echter veel dieper in de geschiedenis verborgen.

3.1.1 Historische “roots” van het conflict

Na de onafhankelijkheid van de Republiek Mali in 1960, heeft het land tientallen jaren van instabiliteit en conflicten gekend. In deze turbulente periode hebben verschillende burgeroorlogen, staatsgrepen en opstanden plaatsgevonden in het land. Een staatsgreep in december 1985 zou er voor zorgen dat gevechten uitbraken in het grensgebied tussen Mali en Burkina Faso, waarbij het zes dagen duurde voordat er uiteindelijk een wapenstilstand kon worden afgedwongen (Tsalha, 2013). Een andere staatsgreep, geleid door Amodou Toumani Touré, werd gepleegd op 26 maart 1991 en zou het toenmalige burgerlijke leiderschap onder Soumana Secko herstellen (Jessup, 1998). Voor het einde van dat jaar werd Secko echter geconfronteerd met problemen in het noorden van Mali, waar Touareg stammen botsten met de militairen. In 1992 zouden verkiezingen volgen in Mali, maar precies in dat jaar werd ontdekt dat er 5,7 miljard aan lokale valuta ontbrak in de staatskas (Tsalha,

2013). Vele Malinezen spraken van een schande en er braken overal protesten en opstanden uit. Een voorbeeld is de opstand van studenten in 1993 in Bamako, de hoofdstad van Mali. Bij deze opstand werd 1 student gedood, raakten 45 studenten gewond en werden talrijke openbare gebouwen in de stad verwoest (Jessup, 1998). Als gevolg hiervan, zou de toenmalige minister-president Younoussi Touré zijn afgetreden en Abdoulaye Sekou Sow zou aangewezen worden als nieuwe minister-president. Verder werd in deze periode de voormalige president Moussa Traoré en een paar van zijn assistenten ter dood veroordeeld, voor medeplichtigheid in het doden van 106 burgers tijdens de demonstraties tegen de regering in 1991 (Jessup, 1998). Sow begreep dat een einde aan de gevechten met de Touareg rebellen in het noorden van Mali het land ten goede zou komen. Hij startte daarom de integratie van stamleden van de Touareg in het Malinese leger en de repatriëring van vele Touareg vluchtelingen, die naar Algerije en Mauritanië vluchtten als gevolg van het vele oorlogsgeweld in Mali (Tsalha, 2013). Ondanks dat deze processen goed verliepen, is het nog steeds niet gelukt om de vrede in Mali terug te laten keren.

In het postkoloniale Mali blijkt ras een belangrijke factor voor de spanningen tussen de Malinese staat, de Touareg rebellen en de Arabische bevolking in het grensgebied van Mali in de Sahara. Radicale argumenten hebben volgens Tsalha (2013) een belangrijke rol gespeeld in 2 burgeroorlogen die uitgevochten zijn in Mali in 1963-1964 en 1990-1995. Het conflict tussen de Malinese staat, de Touareg en de Arabische bevolking in Mali vertonen parallellen met een probleem dat alle landen in de Sahel achtervolgt. Een probleem dat door buitenlandse experts vaak wordt beschreven als etniciteit, maar lokaal geformuleerd wordt in termen van ras.

De Touareg is een Berbers nomadenvolk dat voornamelijk leeft van de veeteelt en de karavaanhandel (Van Vulpen, 2013). Het volk leeft in de Sahara en Sahel, een uitgestrekt en onherbergzaam gebied dat moeilijk te controleren is voor overheden. Het gebied waar de Touareg leven strekt zich uit over de grenzen van Mali, het zuiden van Algerije, Niger en het noorden van Burkina Faso. Volgens Herodotus (in Devon, 2013, p. 1) leefden de eerste Touareg in Mali “as early as the fifth century Before (the) Common Era”. Sinds de oprichting van Timboektoe in de 11e eeuw hebben de Touareg een lange periode van onafhankelijkheid gekend. In deze periode hebben de Touareg veel gereisd en gehandeld in de Sahara. Ze verkregen grote rijkdom door het verhandelen van zout, goud en zwarte slaven (Devon, 2013). Aan de onafhankelijkheid zou echter een einde komen toen de Fransen het gebied koloniseerden. De Touaregs werden verslagen in Timboektoe, waarna de Fransen het gebied voorzagen van grenzen en administratieve districten om het gebied te beheersen tot de onafhankelijkheid van Mali in 1960 (Devon, 2013). De wil van de Touareg om weer onafhankelijkheid te verkrijgen was nog niet vergaan. In de afgelopen jaren hebben de Touareg daarom verschillende aanvallen gepleegd op de Malinese regering. De strijd om onafhankelijkheid hebben ze ook nu nog niet opgegeven, wat ons tot het huidige conflict in Mali leidt.

Een andere meer recentere ontwikkeling is het islamisme in de Touareg gebieden. De moderne militante Islam heeft zich in het noorden van Mali ontwikkeld als gevolg van 2 grote invloeden. Allereerst de Algerijnse burgeroorlog (1991-2002), waarin tienduizenden mensen omkwamen (Keys, 2013). Deze burgeroorlog produceerde volgens Keys (2013) een traditie van gewapende islamitische opstanden die enkele Touareg beïnvloedden. Dit kwam vooral doordat verslagen Algerijnse Islamieten, waarvan sommige banden onderhielden met Al-Qaeda, naar het noorden van Mali vluchtten toen ze de oorlog verloren. Daarnaast kwamen veel Malinese Touareg onder de religieuze invloed van Pakistaanse moslim missionarissen die actief werden in het noorden van Mali (Keys, 2013). Op deze manier lieten de Touareg zich inspireren door de herinnering aan vroegere West-Afrikaanse jihadisten die van de 17^e tot de 19^e eeuw met succes enkele theocratische staten in West-Afrika hadden opgericht. Als gevolg van deze 2 ontwikkelingen groeide de Amerikaanse angst voor islamitische rebellen die banden zouden onderhouden met Al-Qaeda. De Verenigde Staten zou de regering van Mali daarom in 2011 aansporen om weer volledige militaire controle te krijgen over het noorden van het land (Keys, 2013). Dit zou echter de nationalistische gevoelens binnen de Touareg alleen maar aanwakkeren, waardoor het conflict in Mali weer zou oplaaien.

3.1.2 Hernieuwde uitbarsting van het conflict

Begin 2012 zou het conflict na een opstand van de Touareg in het noorden van Mali, ook wel de Azawad regio genoemd, opnieuw tot uitbarsting komen. Dit conflict, dat oorspronkelijk werd uitgevochten door het Malinese leger, nationalistische rebellengroeperingen (Touareg) en islamitische rebellengroeperingen, zou het hele noordelijke deel van Mali verwickelen in een burgeroorlog die nog altijd voortduurt (Rose, 2013).

Gedurende de revolutie in Libië vochten veel Touareg militanten als goedkope huurlingen voor het regime van Khaddafi (Van Vulpen, 2013). Als gevolg van de val van Khaddafi ontstond er een stroom van Touareg militanten naar Mali, die terugkeerden naar hun oorspronkelijke leefgebied. Deze militanten keerden zwaarbewapend terug, en staken met een verse levering wapens de Malinese grens over (Van Vulpen, 2013). De Touareg militanten, die zich bijeen raapten en zo de Nationale Beweging voor de Bevrijding van Azawad (NMLA) vormden, zagen de kans om het oude conflict met de centrale overheid weer op te rakelen. Het resultaat was de Touareg opstand in januari 2012, met als doel om onafhankelijkheid van de Azawad regio te bewerkstelligen (Rose, 2013). De Touareg rebellen zouden hierbij al gauw steun krijgen van de islamitische rebellengroeperingen, die maar al te graag de regering in Mali wilden afzetten. Na de afzetting van de president van Mali in

maart 2012 en de onrust die hierbij ontstond, besloten de Touareg en de islamitische rebellen om het noordelijke deel van Mali stevig in handen te gaan nemen (Van Vulpen, 2013). Binnen geringe tijd wisten de rebellengroepen de grote steden in het noorden van Mali te bezetten, en in april 2012 zouden ze gezamenlijk de onafhankelijk van de Azawad-regio uitroepen (Van Vulpen, 2013). Deze overwinning voor de NMLA zou echter grote gevolgen hebben.

Na de onafhankelijkheidsverklaring kwamen de spanningen tussen de seculier-nationalistische Touareg rebellen (NMLA) en de islamitische rebellen tot een kookpunt. De NMLA was tevreden met de bezetting van het noorden van Mali, terwijl de islamitische rebellen ernaar streefden om het hele land te veroveren en aan de strikte Sharia-wetgeving te onderwerpen (Rose, 2013). Deze tegenstrijdige belangen zouden het einde betekenen van het gelegenheidsverbond tussen de NMLA en de islamitische rebellen. De tijdelijke stabiliteit als gevolg van de overwinning van de rebellen werd in de zomer van 2012 al snel verdrongen door hernieuwde gevechten, dit maal tussen de Touareg rebellen en de islamitische rebellen (Van Vulpen, 2013). De islamitische rebellen slaagden er vrij snel in om de NMLA te verslaan. In het najaar van 2012 werden ze nog verder teruggedreven en trokken ze de onafhankelijkheid van de Azawad regio terug. Het noorden van Mali was nu in handen van de islamitische rebellen. Op het moment dat de islamitische rebellen verder zuidwaarts trekken richting Bamako, de hoofdstad van Mali, besluit Frankrijk om een interventie te beginnen tegen de islamitische rebellen in haar voormalige kolonie (Rose, 2013).

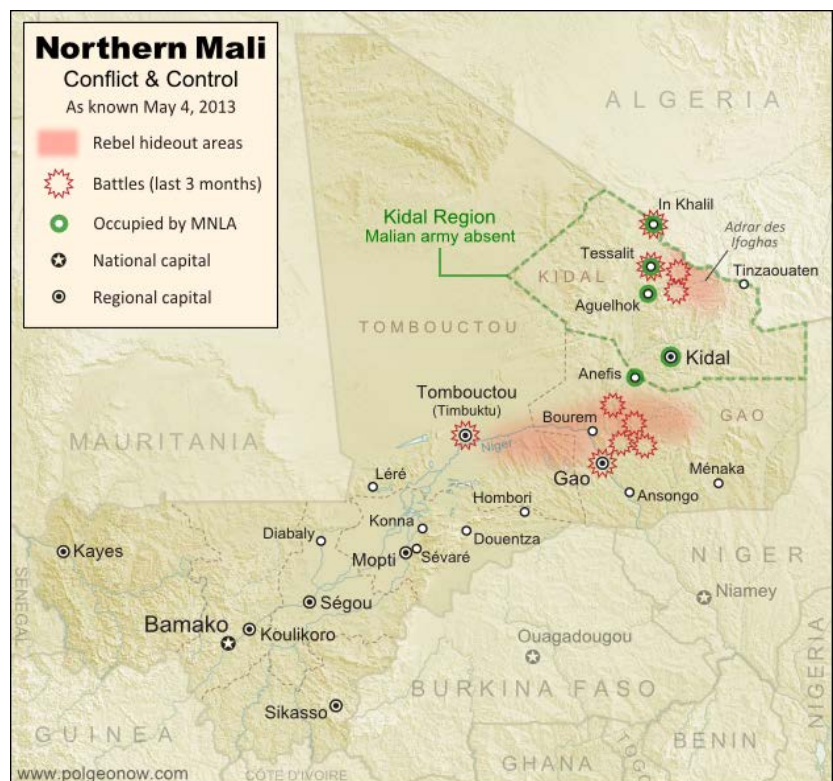
3.1.3 'Operation Serval'

Nadat de Malinese regering dringend om hulp had gevraagd om de oprukkende islamitische rebellen af te weren, besloot Frankrijk om een interventie in Mali te beginnen (Kaswan, 2013). De interventie vond plaats onder goedkeuring van de VN Veiligheidsraad en de steun van de Europese Unie. Volgens Kortweg (in Storm, 2013, p.1) zijn de redenen voor de interventie in Mali van Hollande, minister president van Frankrijk, de volgende: "Langer wachten zou de hoofdstad Bamako, waar zo'n 6000 Fransen leven, in gevaar brengen. Ook willen

Figuur 3: De situatie in Mali tijdens het begin van de Franse interventie
Bron: Political Geography Now (2013), op <http://www.polgeonow.com/2013/01/mali-map-islamist-control-french.html>

ze hoe dan ook voorkomen dat Mali verandert in een islamitische staat die terroristen als hun uitvalsbasis kunnen gebruiken". De Franse interventie, genaamd 'Operation Serval', zou starten op 11 januari 2013. Via verschillende luchtaanvallen van gevechtsvliegtuigen probeerden de Fransen het Malinese leger te ondersteunen (Kaswan, 2013). Ook werden grondtroepen gestuurd, die vanuit Bamako noordelijk moesten trekken om de islamitische rebellen uit de grotere steden in het noordelijke gebied te verjagen (Raghavan & Cody, 2013). In figuur 3 is de situatie weergegeven zoals die was tijdens het begin van de Franse interventie. Hier is te zien dat er luchtaanvallen hebben plaatsgevonden op verschillende steden die bezet zijn door islamitische rebellen. Verder is te zien dat de Franse grondtroepen in een hevige strijd zijn verwikkeld in de steden Diabaly en Konna. 'Operation Serval' miste zijn uitwerking niet, want binnen enkele weken werden alle belangrijke steden in het noorden van Mali heroverd (figuur 4). In de figuur is te zien dat meest zuidelijk gelegen steden in Noord-Mali zijn heroverd op de islamitische rebellen. De laatste maanden hebben er nog gevechten plaatsgevonden in grote steden als Timboektoe en Gao. Met de verovering van Kidal en Tessalit lijkt de Franse interventie de islamitische rebellen zo goed als verdreven te hebben in de steden in het noorden van Mali. De terugtrekking van de Franse troepen kon dan ook in april van dit jaar beginnen, vier maanden na aankomst van de Franse troepen in Mali. (Van Kampen, 2013). Het doel is om in juli de helft van de 4000 Franse troepen terug te laten keren. Aan het eind van dit jaar zal de Franse troepenmacht verder gereduceerd zijn tot een aantal van 1000 soldaten (Ralph, 2013).

Figuur 4: De situatie in Mali 04-05-2013
Bron: Political Geography Now (2013), op
<http://www.polgeonow.com/2013/05/mali-conflict-map-update-may-2013.html>

Intussen is de situatie in Mali nog altijd niet stabiel. Hollandse beweerde toch dat de terroristen in Mali verslagen waren en dat er niet meer gevochten werd (NOS, 2013). De conflicten in het noorden van Mali laaien echter nog steeds op, en de Touareg zijn nog steeds in een felle strijd verwikkeld met de islamitische rebellen. Op basis van cijfers van de noodhulporganisatie van de VN, de OCHA, is te zien dat er enorm veel vluchtelingen zijn door het aanhoudende geweld in het noorden van Mali. De cijfers geven aan dat er 475.000 vluchtelingen zijn door het conflict, waarvan

300.000 “internally displaced people” en 175.000 in de buurlanden van Mali (OCHA, 2013). Velen van hen leven in erbarmelijke omstandigheden (Smith-Spark, 2013). Als gevolg van het geweld zijn verder delen van steden verwoest, die gerestaureerd moeten worden. Ook op politiek en economisch gebied zal het land weer helemaal opnieuw opgebouwd moeten worden (Marx, 2013). Het land zal een onzekere toekomst tegemoet gaan. Het is van belang dat er lange termijn plannen worden gemaakt om het in crisis verkerende Mali weer opnieuw op te bouwen. De Europese Unie heeft al aangegeven het land te willen helpen, en mengt zich op deze manier ook in het conflict in Mali. De verschillende manieren waarop de Europese Unie in het conflict in Mali is betrokken, wordt in de volgende paragraaf verder toegelicht.

3.2 Betrokkenheid Europese Unie in Mali

De Europese Unie is op verschillende manieren betrokken in het conflict in Mali. Allereerst heeft de EU zijn steun uitgesproken aan de Franse interventie, welke ze zou ondersteunen middels een “European Union Training Mission” (EUTM) in Mali. Daarnaast heeft de EU een ontwikkelingsbeleid voor het gebied opgesteld in “the Strategy for Security and Development in the Sahel”. Ten slotte is er een donorconferentie (“Together for a New Mali”) georganiseerd door de Europese Unie om de wederopbouw van Mali te steunen. Deze verschillende initiatieven van de Europese Unie zullen in deze paragraaf behandeld worden.

3.2.1 “European Union Training Mission”

De European Union Training Mission in Mali is een van de onderdelen van een bredere EU-inzet in Mali en de regio van de Sahel. De Europese Unie is op 18 februari 2013 van start gegaan met deze trainingsmissie. De missie dient de opleiding en reorganisatie van het Malinese leger te ondersteunen. In totaal zullen er 450 mensen gestuurd worden die aan de trainingsmissie mee zullen werken, waarvan 200 instructeurs en 250 ondersteunende manschappen. De intentie van de Europese Unie is om vijftien maanden lang in het gebied aanwezig te blijven (Raad van de Europese Unie, 2013).

Gerelateerd aan de “EU Strategy for Security and Development in the Sahel, die straks uitvoerig beschreven zal worden, heeft de trainingsmissie als doel om de Malinese autoriteiten in staat te stellen om:

- De constitutionele en democratische orde in Mali te herstellen door de uitvoering van een stappenplan waarmee de verschillende partijen hebben ingestemd. Dit stappenplan voorziet

vrije, transparante en eerlijke verkiezingen in 2013 en een kader voor onderhandelingen met gewapende groeperingen om terrorisme te verwerpen (Raad van de Europese Unie, 2013).

- Herstel van de autoriteit van de staat in het gehele land en het effectief te herschikken in een context van vrede en verzoening tussen de verschillende gemeenschappen in Mali, waarbij de mensenrechten en de rechtsstaat gerespecteerd worden (Raad van de Europese Unie, 2013).
- De georganiseerde misdaad en terroristische dreigingen te neutraliseren (Raad van de Europese Unie, 2013).

Deze doelen moeten behaald worden doordat de trainingsmissie zal voorzien in, enerzijds, ondersteunende training voor het Malinese leger om een eenheid te vormen in verschillende bataljons. Anderzijds krijgt het Malinese leger training en advies over “command and control”, “logistical chain” en “human resources”, als ook internationale mensenrechten en het beschermen van burgers. De trainingsmissie van de Europese Unie is gekoppeld aan de Franse interventie in Mali, “Operation Serval”, waarvan het doel is om het noordelijke deel van Mali te bevrijden. De missie van de EU zal echter alleen training en advies geven, en niet (direct) betrokken raken bij gevechtsoperaties (Raad van de Europese Unie, 2013).

3.2.2 “Strategy for Security and Development in the Sahel”

De “Strategy for Security and Development in the Sahel is een plan dat is opgesteld door de Europese Unie in 2011, om de veiligheid en ontwikkeling in het gebied te waarborgen. De Sahel is een van de armste regio’s in de wereld. Deze regio heeft met veel verschillende uitdagingen tegelijkertijd te maken, zoals: extreme armoede, voedselcrises, snelle bevolkingsgroei, corruptie, onopgeloste interne spanningen, illegale handel, het risico van gewelddadig extremisme, en een fragiele overheid. De strategie van de Europese Unie om de veiligheid en ontwikkeling in deze regio te promoten, kent 4 complementaire doelen die centraal staan:

1. *Ontwikkeling, “good governance” en interne conflictresolutie*

Deze strategie moet bijdragen aan de algemene economische en sociale ontwikkeling in de Sahel, als ook het stimuleren en ondersteunen van de interne politieke dialoog in de landen om er voor te zorgen dat ze in staat zijn om tot duurzame, “home-grown” oplossingen te komen voor de resterende sociale, politieke en etnische spanningen. Andere belangrijke

aspecten zijn het verbeteren van transparant en lokaal verantwoordelijk bestuur, het opnieuw opzetten of versterken van de administratieve aanwezigheid van de staat, en het creëren van onderwijs en economische kansen voor de lokale gemeenschappen (European Union External Action Service, 2011).

2. Politiek en diplomatiek

Het bevorderen van een gemeenschappelijke visie en strategie door de landen in de Sahel-regio, om grensoverschrijdende bedreigingen en ontwikkelingsuitdagingen aan te pakken, door middel van permanente dialoog op het hoogste niveau (European Union External Action Service, 2011)..

3. Veiligheid en de rechtsstaat

De capaciteiten op het gebied van veiligheid en rechtsstaat versterken, om zo bedreigingen, terroristische activiteiten en georganiseerde misdaad op een meer efficiënte en gespecialiseerde manier aan te pakken. Dit moet verbonden worden met maatregelen van goed bestuur, om de controle van de staat te waarborgen (European Union External Action Service, 2011)..

4. Het vechten tegen en de preventie van gewelddadig extremisme en radicalisering

Een belangrijk deel van de strategie is berust op het omgaan met extremisme en radicalisering in de Sahel-regio. Hierbij is het nodig om te voorzien in sociale basisvoorzieningen, economie en werkgelegenheidsperspectieven voor de gemarginaliseerde sociale groepen, vooral de jongeren die kwetsbaar zijn voor radicalisering. Verder moeten de staten en legitieme niet-statelijke actoren gesteund worden in het ontwerpen en uitvoeren van strategieën en activiteiten die gericht zijn op het tegengaan van deze verschijnselen (European Union External Action Service, 2011)..

De Europese Unie gaat er hierbij van uit dat de legitieme democratische instellingen worden onderhouden in de betrokken landen, en dat ze de EU-betrokkenheid zullen blijven verwelkomen bij het aanpakken van problemen waarmee ze geconfronteerd worden. Wel weet de Europese Unie dat hieraan risico's zijn verbonden. De drie grootste zijn de zwakke absorptiecapaciteit van de betrokken staatsstructuren, de fragiele politieke consensus in sommige staten en dus de moeilijkheid bij de verstrekking van resultaten, plus het fysieke risico van aanhoudende onveiligheid in verschillende gebieden.

3.2.3 “Together for a New Mali”

Op 15 mei 2013 zou de Europese Unie een donorconferentie organiseren om geld te verzamelen voor het ontwikkelingsprogramma van de EU in Mali. Deze conferentie werd gehouden onder de naam “Together for a New Mali”. Het ontwikkelingsprogramma van de Europese Unie, waarin 108 delegaties van landen en instituties deelnamen, benadrukte de volgende aspecten:

- *‘Governance’*

Speciale aandacht zal hierbij besteed worden aan het vergroten van interne middelen (vooral fiscale middelen) en het consolideren van de rekeningen, als ook het verzekeren van de transparantie van publieke rekeningen en rekeningen van de extractieve industrie. Verder moet de hervorming van de veiligheidsdiensten, met inbegrip van binnenlandse strijdkrachten, de rechterlijke macht en het hele strafrechtstelsel, moeten voortgezet. Ook de strijd tegen corruptie blijft een belangrijke prioriteit, zeker met de goedkeuring van het wetsontwerp tegen illegale verrijking. Donoren zullen nauwlettend de systematische toepassing van deze wet in de gaten houden, zodra deze is vastgesteld (European Union, 2013).

- *Evenwichtige regionale ontwikkeling en decentralisatie*

De ontwikkeling van Mali vereist niet alleen actie die gericht is op de noordelijke regio's van het land, maar ook een strategie voor andere regio's, zoals het verstedelijkte gebied van de hoofdstad Bamako. Decentralisatie zal moeten worden hervat door het versnellen van de overdracht van vaardigheden en middelen van de centrale overheid naar de lokale overheden en het versterken van hun rol in ‘governance’ en het verlenen van basisdiensten. Donoren zijn bereid te overwegen om een belangrijke en groter deel van hun hulp de komende jaren te steken in de ontwikkeling van lokale autoriteiten, in overeenstemming met de nationale instituties (European Union, 2013).

- *Private sector*

Het herstel van de Malinese economie zal worden aangedreven door steun aan de private sector, met name het creëren van werkgelegenheid, de aanleg van infrastructuur, een verbetering van het ondernemersklimaat en gemakkelijkere toegang tot krediet (vooral microkrediet). Verder is ondersteuning voor de agrarische industrie nodig, in het bijzonder op duurzame familiale landbouw, met garanties betreffende waterbeheer en toegang tot energie. Donoren steunen het creëren van een geschikt instrument voor rurale ontwikkeling

en ruimtelijke ordening (European Union, 2013).

- *Sociale sector*

In de sociale sector is een verbetering van de lerarenopleiding, het studieprogramma en toenemend gebruik van nieuwe technologieën nodig. In de gezondheidssector moet Mali de toegang tot basisgezondheidszorg vergemakkelijken en beleid verwezenlijken om de bevolkingsgroei, die bijzonder hoog blijft, te beheersen (European Union, 2013).

- *Inclusiviteit*

Zonder de medewerking van niet-gouvernementele actoren zal er geen ontwikkeling plaatsvinden in Mali. Het is daarom van belang dat een deel van de internationale hulp zal gaan naar het versterken van de dialoog tussen sociale gemeenschappen om er zo voor een harmonieuzere samenleving te zorgen (European Union, 2013).

Op basis van deze prioriteiten hebben de donoren besloten om een bedrag te doneren van 3,25 miljard euro aan Mali in de komende 2 jaar (European Union, 2013).

3.3 Kritiek op de situatie in Mali

Ondanks alle positieve berichten van de Europese Unie en Frankrijk over de “winnende” strijd in Mali, en de verschillende programma’s voor het heropbouwen van de staat Mali, is er ook veel kritiek. Deze kritiek wordt geuit op het handelen van de geopolitieke actoren, waaronder dus ook de Europese Unie, in het conflict in Mali.

Een aantal schrijvers, waaronder bijvoorbeeld Perreira (2013), hekelen het imperialistische karakter van het handelen van onder andere Frankrijk en de Europese Unie. Wenping (2013) spreekt over de interventie van de Fransen in Mali zelf als “France’s New Afghanistan”, waarbij de angst wordt uitgesproken dat Frankrijk de eerdere misstappen van de Verenigde Staten in Afghanistan zal herhalen, en dat de betrokkenheid van de Franse troepen mogelijk legalisatie zal verstekken voor een nieuw interventionisme in Afrika.

Een ander argument is dat de Franse interventie wel eens zou kunnen verwijzen naar de banden die Mali heeft met China. Volgens Wenping (2013) was Mali namelijk een van de eerste landen in Sub-Sahara Afrika die diplomatieke banden met China vaststelde. Ferhavi (2013) vergelijkt de situatie in Mali met de opstanden in Tsjad in 2006. Ook toen waren er opstanden tegen de plaatselijke regering, destijds gesteund door Chinese wapenfabrieken in Sudan en Mali. Frankrijk zou ook hier militair ingrijpen, want doordat de wapens van de rebellen geproduceerd bleken te zijn door

Chinese fabrieken, zag Frankrijk en het Westen dat hun belangen in de regio in gevaar werden gebracht (Ferhavi, 2013).

Deze belangen van Frankrijk en de Europese Unie in Mali zijn namelijk voor een groot deel afhankelijk van de natuurlijke hulpbronnen in het land. Tsalha verwijst met de term *“resource-greediness”* (2013, p.1) naar de onmiddellijke reactie van Frankrijk om een interventie te beginnen in Mali. Het noorden van Mali en het oosten van Niger, gebied dat door de Touareg wordt geclaimd, beschikt namelijk ’s werelds derde grootste uraniumreserves, evenals aanzienlijke olie reserves (Tsalha, 2013). Ook verwijst hij naar het feit dat Frankrijk 78,8% van zijn elektriciteitsvoorziening produceert uit nucleaire energie, wat de afhankelijkheid van uranium direct duidelijk maakt (Atli, 2013). Atli omschrijft het conflict in Mali dan ook als *“The Thirst for Uranium”* (2013, p. 1). Perreira omschrijft de situatie in Mali als volgt: *“The story is not as complex in Mali, or for that matter throughout Africa, as they would have us believe – actually it is quite simple – the lifestyle enjoyed by Europeans on this earth – life as only they know it – is over without unfettered access to African resources”* (2013, p. 1). De huidige interventie in Mali, geleid door Frankrijk en de Europese Unie, lijkt dus gemotiveerd te zijn door meer dan alleen simpele humanitaire redenen. Verkoren (2013) merkt verder op dat men er ook nu weer goed in slaagt om de interventie in Mali een ‘clean’ imago te geven. In de berichtgeving wordt namelijk geen aandacht geschonken aan slachtoffers, en cijfers over doden en gewonden zijn simpelweg niet te vinden. Echter, een bloedeloze interventie bestaat niet. *“Het dominante beeld is dat alleen ‘terroristen’ zijn geraakt. Wat niet erg is, want terroristen zijn eigenlijk geen mensen”* (Verkoren, 2013, p. 1). Een oorlog in de naam van de vrede is in deze beeldvorming dus eigenlijk geen oorlog.

4 De discoursen van de Europese Unie betreffende Mali

In dit hoofdstuk zal de analyse van de discoursen van de Europese Unie over de crisis in Mali centraal staan. Hierdoor wordt het “frame” van de Europese Unie zichtbaar en wordt duidelijk welke beeldvorming ze gebruiken om de situatie in Mali te schetsen. Om de dominante discoursen die de Europese Unie hierbij gebruikt te ontrafelen, is het van belang dat er verschillende teksten van de Europese Unie over de situatie in Mali geanalyseerd worden aan de hand van de kritische discoursanalyse. Om er zeker van te zijn dat deze teksten de standpunten van de Europese Unie weerspiegelen, zullen er officiële EU documenten gebruikt worden bij de analyse. Zoals in het theoretisch kader al aangehaald werd, zijn “intellectuals of statecraft” de belangrijkste produceerders van geopolitieke discoursen. Door hun diversiteit en invloed nemen ze een belangrijke positie in, en is het van belang dat ze centraal staan in de analyse. In dit analytische hoofdstuk zullen dan ook de uitspraken van drie “intellectuals of statecraft” binnen de Europese Unie geanalyseerd worden.

De eerste tekst is een toespraak van Catherine Ashton, de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, over de situatie in Mali. Deze toespraak hield ze op 15 januari van dit jaar. Daarna zal een toespraak van Štefan Füle geanalyseerd worden over de situatie in Mali, die op 13 maart van dit jaar werd gehouden. Füle is lid van de Europese Commissie, het uitvoerende orgaan van de Europese Unie. Als laatste zal een toespraak van Herman van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad, geanalyseerd worden. Deze toespraak werd gehouden op 15 mei, de dag van de donorconferentie van de EU over Mali. Naast de verschillende vertegenwoordigers van de EU, is er dus ook gelet op verschillende data van de teksten over de situatie in Mali. De eerste toespraak van Ashton is namelijk vier dagen na de Franse interventie in Mali gehouden, en geeft een beeld van de Europese visie op de situatie in Mali en reageert op de Franse interventie. De laatste toespraak, gehouden door Herman van Rompuy, is een recente toespraak die hij hield na de donorconferentie “Together for a New Mali”. Hierdoor kan geanalyseerd worden welke dominante discoursen in de teksten van de Europese Unie verborgen zitten, en of deze misschien verschillen over de tijd.

De analyse zal plaatsvinden aan de hand van de kritische discoursanalyse van Norman Fairclough. Zoals in het theoretisch en methodisch hoofdstuk al duidelijk werd, staan hierbij de volgende dimensies centraal: tekst, discursieve praktijk en sociale praktijk. Deze dimensies moeten allen gedekt worden binnen de kritische discoursanalyse (Jorgensen & Phillips, 2010). Bij elke tekst zal dus steeds geanalyseerd worden welke discoursen dominant zijn in de tekst (dimensie discursieve praktijk), welke linguïstische middelen hierbij worden ingezet (dimensie tekst) en hoe deze dominante discoursen zich verhouden tot de sociale of maatschappelijke praktijk (dimensie sociale

praktijk). Aan het einde van dit hoofdstuk zullen er uiteindelijk conclusies worden getrokken over de beeldvorming en de dominante discoursen in het “frame” van de Europese Unie over de situatie in Mali.

4.1 De discoursen van Catherine Ashton

Catherine Ashton, zoals eerder genoemd, is de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid. Dit is een politieke post in de Europese Unie. Ze vertegenwoordigt als het ware het buitenlands beleid van de Europese Unie en is verantwoordelijk voor de representatie van de Europese Commissie in het buitenland.

Bij het analyseren zal ik me baseren op de volgende bron:

Ashton, C. (2013). *Speech: Statement on the Situation in Mali*. European Commission

Deze bron heb ik geraadpleegd op 29 mei 2013, op

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134684.pdf

4.1.1 De dimensie tekst

In de toespraak van Ashton wordt snel duidelijk dat Mali een belangrijk onderwerp is binnen de Europese Unie. In haar woordkeuze (“wording”) worden erg sterke bijvoeglijke naamwoorden gebruikt, zodat de ernst van de situatie al snel duidelijk wordt: “changed dramatically” (p. 1), “very strongly” (p.1), “turbulent week” (p.1). Deze versterkende bijvoeglijke naamwoorden geven aan dat de situatie een hoge ernst kent.

Een stukje verder in de toespraak zijn duidelijke vormen van modaliteiten te herkennen. De manier waarop Ashton zich uit over de situatie in Mali, bezit objectieve modaliteiten. Ashton verbindt zich geheel aan haar uitspraken, en presenteert ze als waarheid. Het volgende citaat is hier een voorbeeld van:

“It was clear as we analysed the situation as it happened that they wish to seize as much territory within Mali as possible and to reinforce their position before the international community was fully ready to act. They also wished to destabilize the government in Bamako to make it even more difficult for the international community to bring its support to the Malian people” (p.1).

Door het woord “clear” te gebruiken, geeft Ashton aan dat het doel van de rebellen *duidelijk* is. Ook gebruikt ze hierbij de directe vorm “they wish” in plaats van “they could wish” om aan te geven dat het zeker is dat dit de wens van de rebellen is. De (mogelijke) doelen van de rebellen om zo veel

mogelijk territorium te veroveren in Mali, om hun positie te versterken in Mali en om de regering in Bamako te destabiliseren, wordt hier door Ashton dus als waarheid gepresenteerd. Door dit te doen benadrukt ze haar mate van zekerheid, en zorgt ze ervoor dat deze uitspraak een “knowledge-claim” krijgt als waarheid, waardoor de uitspraak onbetwistbaar is. Wat precies het doel van de rebellen is en met welke argumenten, zou in de toekomst duidelijk kunnen worden. Echter, op het moment dat de toespraak van Ashton werd gehouden, was Frankrijk net een paar dagen begonnen aan de interventie in Mali. Vanuit een kritisch geopolitiek perspectief is belangrijk om te weten dat de Europese Unie volledige steun heeft uitgesproken aan de interventie van Frankrijk. De Europese Unie zal dus de druk willen houden op de rebellen, door duidelijke taal te spreken en objectieve modaliteiten te gebruiken.

Wanneer de consequenties van de actieve radicale rebellen worden opgesomd, wordt weer duidelijk hoe belangrijk ze het vindt dat de Europese Unie actie onderneemt:

“There have been the horrific abuses of human rights, the desecration of holy and cultural sites, the trampling of political and religious freedom, and the threat posed to all neighbouring countries. That threat extends to the EU itself. We are directly impacted by the situation there” (p. 1)

De woorden “*horrific*”, “*desecration*”, “*trampling*” en “*threat*” maken duidelijk dat de gevolgen verafschuwd worden door Ashton. In dit citaat is ook een vorm van transitiviteit te vinden, dit verwijst naar de verbinding van gebeurtenissen of processen met subjecten en objecten (Jorgensen & Phillips, 2010). De zinsbouw is dermate, dat de ‘agent’ buiten beschouwing wordt gelaten, en de nadruk komt te liggen op de gevolgen, en niet op het proces dat deze situatie veroorzaakt heeft. Zo wordt de aandacht dus geschoven naar de effecten die de opstand van de rebellen met zich mee brengt, in plaats van te kijken naar het proces van oorzaken waardoor deze rebellen in opstand zijn gekomen.

Tevens wordt de lezer (of toehoorder) in deze toespraak actief betrokken bij de zaak. Er wordt namelijk steeds benadrukt dat deze ontwikkelingen een directe bedreiging vormen voor heel Europa: “*We are directly impacted by the situation there*” (p. 1). De toespraak heeft dan ook een aansporende toon. Zinnen als “*we cannot be indifferent*” (p. 1), “*we have to act*” (p. 2), geven aan dat het handelen van de Europese Unie als onvermijdelijk wordt beschouwd. Door middel van dit taalgebruik wordt het handelen van de Europese Unie als de enige juiste oplossing gezien om te reageren op de situatie in Mali.

4.1.2 De dimensie discursieve praktijk

De toespraak van Ashton bevat een aantal belangrijke discoursen. Allereerst is een belangrijk discours dat door de hele tekst van belang is, dat de Europese Unie een eenheid vormt en ook als zodanig handelt. Door middel van personificaties wordt dit discours meermaals tot uiting gebracht. Dit is duidelijk te zien in het feit dat ze de hele tijd spreekt over “we”, zoals in de volgende zinnen: “We have to act” (p. 2), “what we are facing today” (p. 2), “we are looking at ways we can support” (p. 3). Ook benadrukt Ashton: “It is important that the rebels understand that the international community is united in supporting the Malian people” (p. 2). Eenheid wordt dus gezien als een belangrijk element. De missie zal, aldus Ashton, dan ook een “collective effort” (p. 2) zijn. Het begrip eenheid wordt niet alleen betrokken op eenheid binnen de EU, maar ook met andere partijen. Zo geeft Ashton aan in de volgende quote:

“Like other international organisations – not just the UN but the AU and ECOWAS – as well as a number of member states led by France and other African countries, the EU has responded to the appeal of President Traoré of Mali for help. Coordination and involvement is absolutely necessary. The states of the region are playing a key role and the decision of Algeria and Morocco to allow for the use of their air space is a good example of this international mobilization” (p. 2)

Samenwerking met verschillende partijen is dus van wezenlijk belang. Dit geldt dus niet alleen voor de Europese Unie en Mali, maar ook voor andere internationale organisaties en landen in de Sahel-regio. Door de link te leggen met andere internationale organisaties krijgt de toehoorder het idee dat het handelen van de Europese Unie werkelijk genoodzaakt is.

Ashton onderstreept dat een van de belangrijkste aspecten in Mali het creëren van veiligheid is. De hulp van de Europese Unie zal hierop dan ook gefocust zijn: *“The survival of Mali must come first with the need to protect, promote and respect the sovereignty, the unity and the integrity of the Malian nation. That is the immediate priority”* (p. 3). De Europese Unie wil op verschillende manieren de veiligheid in het land waarborgen, en de integriteit en soevereiniteit promoten. Allereerst zal de Europese Unie een trainingsmissie voor het Malinese leger lanceren om de capaciteit voor het verdedigen van hun bevolking te verbeteren en herstructureren. Volgens Ashton is dit hoogst nodig: *“the need for Mali to have an efficient and professional military, under civilian control, is all the more urgent and, in the long run, essential for Mali’s viability and territorial integrity”* (p. 2). Deze trainingsmissie is echter niet het enige wat de Europese Unie de komende tijd in Mali wil gaan doen. Ook op humanitair gebied wil de Europese Unie zijn steentje bijdragen om zorg te kunnen dragen voor vluchtelingen, vrouwen en kinderen die als eerste lijden onder deze crisis. Daarnaast zal de Europese Unie een helpende hand bieden aan de regering, waarbij het uitgangspunt is dat de

regering reageert op de behoeften van de bevolking, en ze helpt te ontwikkelen. De Europese Unie wil op deze manier op verschillende vlakken hulp bieden. Ashton benadrukt deze alomvattende aanpak: *“we try to tackle the full range of issues that will help build a more stable and prosperous future for the country”* (p. 3).

De rebellen moeten aangepakt worden in Mali, en worden door Ashton duidelijk gezien als een serieuze bedreiging. Deze bedreiging beperkt zich niet tot Mali, maar ook zelfs tot de EU:

“That threat extends to the EU itself. We are directly impacted by the situation there. Terrorist groups based in northern Mali use this territory they control for all kind of trafficking, drugs, arms smuggling. They have taken many hostages, a lot of them originating from European Member States. We cannot be indifferent” (p. 1)

De rebellen worden door Ashton als een internationale bedreiging gezien. Hierbij wordt intertextualiteit gebruikt. Ashton bouwt namelijk voort op de conclusies van de VN Veiligheidsraad in een conferentie over de situatie in Mali: *“the aggressive actions of the rebels constituted a direct threat to international peace and security”* (p. 2). De toespraak vertoont dus een vorm van interdiscursiviteit, omdat dit discours door Ashton wordt overgenomen, en ze gebruikt dit als belangrijk statement voor de missies van de Europese Unie. Ashton geeft namelijk aan dat ze fel tegen de agressie van de rebellen is, en dat hier meteen iets aan gedaan moet worden: *“What we are facing today in Mali is a matter of emergency. We have to act. Failing to do so would be a great political, strategic and humanitarian mistake”* (p. 2).

4.1.3 De dimensie sociale praktijk

Catherine Ashton is, zoals eerder vermeld, de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, en vertegenwoordigt daarmee het Buitenlands Beleid van de Europese Unie. Toen ze deze politieke post binnen de Europese Unie toegewezen kreeg, heeft ze onder andere aangegeven dat ze ervoor wil gaan zorgen om de Europese Unie meer van zich te doen gelden op politiek vlak (Europese Commissie, 2009). Nu deze situatie in Mali zich voordoet, lijkt het alsof Ashton dit als een kans ziet voor de Europese Unie om zich te laten gelden in de internationale politiek. De Europese Unie wil, zoals hiervoor al beschreven werd, op heel veel verschillende manieren bijdragen aan de crisis in Mali. Ze willen het Malinese leger steunen en advies geven via een trainingsmissie, zodat ze de burgers kunnen beschermen tegen bedreigingen. Daarnaast willen ze humanitaire hulp bieden, en helpen bij het opbouwen van een nieuwe, democratische regering. Dit klinkt allemaal heel positief, maar wanneer de argumentatie van Ashton wordt bekeken in haar

toespraak, lijkt het alsof de Europese Unie nog niet precies weet hoe ze dit moeten gaan uitvoeren. Wanneer ze het over de verschillende soorten steun heeft, zegt ze telkens: “I am working to ensure our financial support” (p. 3), “we are looking at ways we can support the government” (p. 3), “we are looking also to the humanitarian support” (p. 3). Aan de andere kant geeft Ashton steeds aan dat er snel gehandeld moet worden: “important now is to act rapidly” (p. 2), “we need to accelerate our course of action” (p. 2). Dit zorgt ervoor dat er een paradoxale redenering ontstaat. Enerzijds wil de Europese Unie sneller handelen in Mali, terwijl ze anderzijds nog aan het kijken zijn hoe ze dit beleid gaan invullen. Het is dus zaak dat de Europese Unie niet alleen in Mali wil interveniëren omdat er snelle veranderingen plaats moeten vinden en omdat ze zich politiek meer willen laten gelden. De Europese steun in Mali zal een doordacht plan moeten zijn, inclusief een lange termijnvisie. Spinelli (2013) geeft namelijk aan dat het juist aan deze lange termijnvisie ontbrak bij eerdere interventies als in Afghanistan en Libië. De Europese Unie moet zich er van bewust zijn dat de veranderingen die ze door willen voeren in Mali tijd (en geld) kosten, misschien wel meer dan ze zelf zouden willen.

Hiernaast bedankt Ashton in haar toespraak Frankrijk openlijk voor de interventie in Mali doot te zeggen: “I pray tribute to those memberstates, particularly France,[..], who have come to Mali’s aid” (p. 3). Vervolgens benadrukt ze echter dat Frankrijk echter alleen staat op militair gebied, omdat de Europese Unie niet militair wil ingrijpen, maar alleen een trainingsmissie naar Mali stuurt met instructeurs om het Malinese leger te ondersteunen. Dit lijkt een tegenstrijdig discours.

Ten slotte beschrijft Ashton het doel van de terroristen als: “*they wish to seize as much territory within Mali as possible and to reinforce their position before the international community was fully ready to act*” (p. 1). Hier zegt ze dat de terroristen hun positie wilden versterken voordat de internationale gemeenschap klaar was om te reageren. Bij de toehoorder die de toespraak consumeert wordt zo een gevoel van onrechtvaardigheid aangewakkerd. Echter, de “Strategy for the Security and Development in the Sahel”, die eerder in hoofdstuk 3 al aan bod kwam, is gelanceerd door de Europese Unie in 2011. Dit is ruim voor de opstand van de islamitische rebellen in Mali, dus de internationale gemeenschap had misschien de situatie in Mali wel kunnen voorzien. Door het opstellen van de strategie had de Europese Unie al veel langer door dat de Sahel-regio een bedreiging zou kunnen vormen.

4.2 De discourses van Štefan Füle

Štefan Füle is lid van de Europese Commissie. In de tweede Europese Commissie onder leiding van José Manuel Barroso, is hij benoemd tot “European Commissioner for Enlargement and European Neighbourhood Policy”. De toespraak van Füle die geanalyseerd wordt is gehouden op 13 maart

2013. Deze toespraak gaat over de situatie in Mali en vormt een vervolg op de eerdere toespraak van Catherine Ashton, op 15 januari 2013. In deze toespraak wijst Füle op de verbetering die er heeft plaatsgevonden in Mali ten opzicht van de vorige toespraak. Hij beschrijft hierbij de rol van de Europese Unie in deze vooruitgang, maar kijkt ook naar de uitdagingen die nog overwonnen moeten worden in Mali. Hij gaat hierbij ook in op de manier hoe de Europese Unie steun zal verlenen aan Mali bij het aangaan van deze uitdagingen.

Bij het analyseren zal ik me baseren op de volgende bron:

Füle, S. (2013). *The current situation in Mali*. The European Commission

Geraadpleegd op 30 mei 2013, op:

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-229_en.htm?locale=en

4.2.1 De dimensie tekst

De toespraak van Füle heeft een positief karakter en laat zien dat de Europese Unie positief staat ten opzichte van de interventie in Mali. Dit wordt al direct duidelijk in de eerste zin: *“The last time we discussed, on 15 January, the situation was in full crisis”* (p. 2). Hier geeft hij namelijk aan dat Mali toen in een crisis zat, maar met het woord *“was”* geeft Füle aan dat er een verandering plaatsvindt, waardoor het een positief karakter krijgt. Ook in de woordkeuze (*“wording”*) in het begin van de tekst wordt duidelijk dat de Europese Unie de situatie veel positiever in ziet. Woorden als *“progress”*, *“peace”* (p. 2), *“security”* (p. 2), *“return to the path of development”* (p. 2), zijn allemaal positieve vooruitzichten die in het begin van de toespraak sterk worden benadrukt.

Daarnaast bevat de toespraak van Füle een belangrijke beeldspraak, die wordt genoemd wanneer de verschillende manieren worden besproken hoe de Europese Unie de situatie in Mali zal ondersteunen. Hij zegt hierbij namelijk: *“Talent is wasted, wisdom is lost and economic opportunities are missed when a society refuses to break with inequality, whether in North Africa, Europe or the Sahel”* (p. 3). Hiermee benadrukt Füle dat het voor de Europese Unie belangrijk is om te handelen in de situatie in Mali. Het zou namelijk tegen de Europese waarden in gaan om niet op te treden als er ongelijkheid is binnen een samenleving. Dit is ook een deel van de *“ethos”* die terug te vinden is in de tekst. Door de hele tekst worden namelijk steeds speerpunten van de Europese Unie in Mali genoemd, waardoor eigenlijk de identiteit van de Europese Unie duidelijk wordt. *“Ethos”* geeft namelijk aan hoe identiteiten zijn geconstrueerd door het gebruik van taal. In deze toespraak gaf het eerdere citaat al aan dat de Europese Unie tegen ongelijkheid is. Daarnaast wordt de eigen identiteit van de Europese Unie in de tekst zichtbaar door bijvoorbeeld de volgende bewoordingen: *“peace and security”* (p. 2), *“human rights”* (p. 2), *“democratic and constitutional rule”* (p. 3), *“legitimate national*

government” (p. 3), “stable and viable future” (p. 3). Door het noemen van deze doelen voor de Europese Unie, wordt als het ware aangegeven waar de Europese Unie voor staat, en dus wordt op deze manier ook de identiteit van de Europese Unie gerepresenteerd.

In de eerder genoemde beeldspraak zit ook een bepaalde vorm van modaliteit die in de toespraak van Füle terugkomt. Füle committeert zich helemaal aan zijn statements, zo zegt hij: “talent is wasted” (p. 3), “wisdom is lost” (p. 3), “economic opportunities are lost” (p. 3). De modaliteit in deze stukjes is dat Füle zijn argumenten als waarheden presenteert. Er gaat geen enkele twijfel van uit, en er worden objectieve modaliteiten benoemd. Dit is verder in de toespraak ook te zien, door bijvoorbeeld de volgende zinsdelen: *“The EU will remain heavily engaged and fully committed to Mali and the region. [...] So we will continue to help the people of Mali”* (p. 3). Füle gebruikt in dit citaat duidelijke taal en door steeds het woord “will” te gebruiken, weerspiegelt hij eens te meer de objectieve modaliteiten. Door zijn uitspraken als waarheden over te brengen met objectieve modaliteiten, vergroot Füle zijn autoriteit. Füle komt door deze bewoordingen vastberaden over, en weerspiegelt zo de vastberadenheid van de Europese Unie om de situatie in Mali blijvend te veranderen.

4.2.2 De dimensie discursieve praktijk

Wanneer gekeken wordt naar de discursieve praktijk in de toespraak van Füle, dan is er direct een vorm van intertekstualiteit te herkennen. Füle reageert met deze toespraak namelijk op de eerdere toespraak van Ashton, die twee maanden eerder plaatsvond. Deze toespraken zijn dus een deel van een, zoals Jorgensen en Phillips het benoemen, *“intertextual chain”* (2010, p. 81). Zo kan een tekst op verschillende manieren bekeken worden, en bestaat er ook een positiever karakter door de bewoordingen van Füle. Waar Ashton (2013, p. 1) de situatie namelijk eerst als “dramatically” en “turbulent” bestempelde, verwijst Füle hier direct naar in zijn toespraak waardoor de situatie in Mali weer in een positiever daglicht wordt gesteld. Füle heeft het namelijk over *“the progress made since then”* (p. 2), en verwijst hier naar de positieve vooruitgang die Mali heeft doorgemaakt sinds de betrokkenheid van de Europese Unie in het land. Deze positieve toon in de productie van de tekst kan van sterke invloed zijn op de consumptie van de toespraak als toehoorder.

In de toespraak van Füle kunnen ook een bepaalde soort machtsrelaties zichtbaar worden gemaakt tussen de Europese Unie en Mali. Fairclough (in Jorgensen & Phillips, 2010, p. 75) geeft aan dat deze relaties in de discursieve praktijk zichtbaar kunnen worden gemaakt door *“ideologies”*, die worden beschreven als *“constructions of meaning that contribute to the production, reproduction and transformation of relations of domination”*. Door de gehele toespraak komt dit tot uiting doordat

Mali afhankelijk is van de Europese Unie. Füle benoemt namelijk de verschillende doelen die bereikt moeten worden door de Europese Unie, om de samenleving in Mali te verbeteren: *“back to democratic and constitutional rule”* (p. 3), *“re-establishing a stable and viable future”* (p.3), *“re-establish their sovereignty democracy and prosperity”* (p. 3). De aanwezigheid van de Europese Unie moet deze doelen in Mali mogelijk maken, dus wordt ook een bepaalde machtsrelatie van de Europese Unie zichtbaar ten opzichte van Mali. De Europese Unie speelt dan ook een *“critical role”* in de situatie in Mali, die eerder werd aangehaald door Ashton in de vorige toespraak.

Füle benadrukt, net als Ashton, dat samenwerking van cruciaal belang is bij het behalen van de gestelde doelen in Mali. Er zal op tal van gebieden moeten samengewerkt, dit wordt onderstreept in de toespraak: *“we are today acting on all fronts in a coordinated matter”* (p. 2) en *“collective will to act”* (p. 2). Deze samenwerking moet leiden tot veranderingen op tal van gebieden: *“re-structuring the armed forces to ensure their effectiveness”* (p. 2), *“human rights”* (p. 2), *“rebuild the country’s political structures”* (p. 3), *“re-establish a legitimate national government”* (p. 3), *“development and stabilisation”* (p. 3).

Wat opvalt in de toespraak van Füle, is dat de rebellen nu worden genoemd als terroristen, terwijl dit bij de uitspraak van Ashton nog niet werd gedaan. De strijd van de Europese Unie in Mali krijgt zo ook het discours van de strijd tegen het terrorisme. De strijd die de Europese Unie wordt door Füle benadrukt als een strijd voor *“peace and security”* (p. 2). Door deze beeldvormingen kan er bij de consumptie van de toespraak een bepaalde rechtvaardigheid gecreëerd worden, omdat er voor de *vrede* gevochten wordt tegen de *terroristen*. Ook wordt het terrorisme nu expliciet als een van de problemen in Mali bestempeld in het volgende citaat van Füle:

“I am conscious that solving Mali’s problems, in development and food resilience as much as in the struggle against terrorism and political exclusion, requires an approach that encompasses the whole Sahel region. That is the principle underlying the EU’s Strategy for Security and Development in the Sahel, which remains as relevant as ever”. (p. 3)

De *“struggle against terrorism”* wordt in deze toespraak dus ook expliciet aangeduid als probleem. De Europese Unie geeft ook hier weer aan dat ze op verschillende manieren willen bijdragen om de problemen op te lossen, door middel van een benadering die de hele Sahel regio in beschouwing neemt. In dit citaat worden het de problemen van Mali genoemd, maar ook de Europese Unie heeft belang bij het oplossen van de problemen. In het laatste stuk wordt dit benoemd:

“The EU will remain heavily engaged and fully committed to Mali and the region. It is in our interests to do so; as instability in the Sahel can threat our own citizens. So we will continue to help the people of Mali in their efforts to re-establish their sovereignty, democracy and prosperity” (p. 3)

Füle zegt hier dat de Europese Unie actief blijft in Mali en de Sahel-regio, omdat dit ook in het belang van de Europese Unie is. Instabiliteit in de Sahel kan namelijk ook onze eigen burgers bedreigen. Op deze manier wordt telkens een rechtvaardigheidsgevoel aangewakkerd in de consumptie van de toespraak. Een stukje eerder in de toespraak wordt ook benoemd dat *“economic opportunities are lossed”* (p. 3) wanneer de situatie in Mali niet verandert. Dit zou kunnen verwijzen naar de economische kansen voor Mali zelf, maar misschien ook wel de economische kansen voor de Europese Unie in Mali en de Sahel-regio.

4.2.3 De dimensie sociale praktijk

Het positieve karakter van de toespraak van Füle in het begin komt door de vooruitgang die geboekt is in de situatie in Mali. Hij gaat daarna de vooruitgang benoemen en de rol van de Europese Unie hierin. De vooruitgang wordt door hem in de volgende zinnen beschreven:

“Must pay tribute first of all to the efforts and sacrifices of one member state, France, in driving the terrorists out of the cities and regions of the north, taking the battle to their retreats in the northern mountains. [...]Thanks to these efforts, the people of northern Mali have been liberated from control by the terrorists but we must not under-estimate the threat that remains. This requires security forces to remain present and active to head off potential terrorist attacks in the future. But the situation is now very different.” (p.3)

De benoeming van deze vooruitgang lijkt een beetje tegenstrijdig. Aan de ene kant geeft Füle aan dat de terroristen zijn verdreven naar de noordelijke regio's, de mensen in het noorden van Mali zijn bevrijd van de terroristen en dat de situatie nu heel anders is. Anderzijds geeft hij echter aan dat de dreiging wel nog blijft bestaan, ofwel, de terroristen zouden ieder moment weer kunnen toeslaan.

Wanneer de rol van de Europese Unie wordt bekeken in de vooruitgang, is te zien dat de Europese trainingsmissie inmiddels in februari van start is gegaan. De eerste begeleidingsacties vinden vanaf nu plaats, maar, zoals Füle aangeeft, als alles volgens plan verloopt begint de training van het leger in april. De werkelijke missie moet dus nog echt van start gaan, en de doelen, zoals die eerder door Ashton werden benoemd, worden door Füle weer herhaald. Er zijn al VN experts aanwezig die op het gebied van mensenrechten die de Malinese troepen willen begeleiden. Maar de werkelijke vooruitgang van de Europese Unie, afgezien van het lanceren van de trainingsmissie, bestaat nog vooral uit plannen. De Europese Unie heeft allereerst alle politieke krachten in Mali bijeen geroepen om gezamenlijk de politieke structuur van Mali opnieuw op te bouwen. Verder heeft de Europese Unie verkiezingen gepland in Mali aan het einde van de maand juli. Ook hebben enkele

ministers binnen de Europese Unie besloten om 250 miljoen euro voor ontwikkelingshulp in Mali vrij te maken. Füle benadrukt al deze aspecten van de Europese Unie als een grote vooruitgang, echter moeten veel plannen nog uitgevoerd worden en moet het zich nog uitwijzen welke effecten dit voor Mali heeft. Ook zegt Füle zelf al dat er nog een hoop uitdagingen zijn, maar dat hier aan gewerkt wordt: *“There are still challenges in re-equipping the Malian forces, but we are working on it”*.

Het woord “terrorisme” komt herhaaldelijk terug in de toespraak van Füle: “driving the terrorists out of the cities” (p. 2), “liberated from control by the terrorists” (p. 2), “potential terrorists attacks” (p. 2), “the struggle against terrorism” (p. 3). Er wordt door de Europese Unie, en door andere partijen die hierbij helpen, dus vooral oorlog gevoerd tegen de terroristen. Door de vijand als zodanig te benoemen, wordt het handelen van de Europese Unie als goed gezien, omdat iedereen vrijwel iedereen in “Het Westen” hetzelfde beeld heeft bij een terrorist door eerdere acties die door terroristen werden gepleegd. De Europese Unie handelt dus in een oorlog tegen de terroristen, voor de vrede en veiligheid. Een oorlog voor vrede en veiligheid tegen terroristen wordt echter niet als een oorlog gezien.

Füle sluit af met te zeggen dat de Europese Unie “heavily engaged” (p. 3) blijft in Mali, want “it is in our interests to do so”. Hierbij wordt echter alleen het belang benadrukt dat instabiliteit in de Sahel-regio onze eigen (Europese) burgers kan bedreigen. Ook economische kansen worden echter bedreigd als de situatie in Mali instabiel blijft: *“Talent is wasted, wisdom is lost and economic opportunities are missed when a society refuses to break with inequality”* (p. 3). Deze economische belangen van de Europese Unie worden echter nergens expliciet vermeld, terwijl deze, zoals eerder al aangegeven werd in hoofdstuk 3, toch wel degelijk aanwezig zijn.

4.3 De discoursen van Herman van Rompuy

Herman van Rompuy is de huidige voorzitter van de Europese Raad. Van Rompuy is op deze manier verantwoordelijk voor de externe vertegenwoordiging van het buitenlands beleid en het veiligheidsbeleid van de Europese Unie. De toespraak van van Rompuy die in deze paragraaf geanalyseerd gaat worden werd gehouden op 15 mei 2013. Deze toespraak hield hij op de recente donorconferentie van de Europese Unie, genaamd “Together for a New Mali”. De donorconferentie zorgt voor steun aan een ontwikkelingsprogramma, waarmee de Europese Unie wil voorzien in het heropbouwen van Mali als staat, zoals ook beschreven is in hoofdstuk 3.

Bij het analyseren zal ik me baseren op de volgende bron:

Van Rompuy, H. (2013). *Speech by the President of the European Council Herman Van Rompuy at the high-level Donor Conference for development in Mali*. European Council

Geraadpleegd op 31 mei 2013, op

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/137251.pdf

4.3.1 De dimensie tekst

De toespraak van Herman van Rompuy kent een krachtige tekst, die zeker en vastberaden klinkt. Hij verzekert dan ook direct in het begin van zijn toespraak dat de Europese Unie Mali zal blijven steunen: *"We're in it for the long haul. Just as Europe stood by Mali in its darkest hours, today I declare before you, President Traoré, that Europe will stand by Mali as its future, stability and its development hang in balance"* (p. 1). Zijn woordkeuze ("wording") in de toespraak spreken een geruststellende toon ("declare") uit naar de aanwezigen bij de toespraak. Dit zijn 108 delegaties uit verschillende landen en instituties die meehelpen aan het beleid van de Europese Unie in Mali. Deze geruststelling komt verder voor in zijn toespraak: *"We are aware of the magnitude of the challenges ahead and will support you in your efforts to restore a national consensus around a democratic Mali which reflects the richness and diversity of its peoples"* (p. 1). Van Rompuy geeft door deze bewoordingen aan dat de Europese Unie weet waar ze mee bezig is en dat ze vastberaden zullen handelen in Mali.

Daarnaast bevat de woordkeuze van Herman van Rompuy in zijn toespraak steeds sterke bijvoeglijke naamwoorden, die zijn bedoelingen benadrukken. Van Rompuy verwijst namelijk naar *"a heartfelt tribute"* (p. 2) aan Frankrijk voor hun *"invaluable support"* (p. 2). Door het herhaaldelijk gebruiken van deze versterkende bijvoeglijke naamwoorden, benadrukt Van Rompuy zijn tevredenheid over deze situatie. Ook gebruikt hij sterke woorden om te laten merken dat hij iets zeer afkeurt, zoals de humanitaire situatie in Mali: *"It is unacceptable that 4.6 million people have been hit by the food crisis in the whole country. Over 560 000 children are suffering from acute malnutrition"* (p. 3). De mening van van Rompuy wordt in zijn toespraak zo erg duidelijk.

Ook gebruikt van Rompuy enkele metaforen in zijn toespraak. Zo bespreekt hij bijvoorbeeld dat *"the triad of security, democracy and development"* (p. 3) essentieel is in de situatie in Mali. Hiermee geeft hij aan dat deze 3 aspecten onlosmakelijk verbonden zijn aan elkaar, het een kan niet zonder het ander. Het is dus nodig dat alle 3 deze aspecten verwezenlijkt worden voor een succesvolle missie in Mali. Daarnaast spreekt van Rompuy van de volgende beeldspraak: *"We are currently at a crossroads in the history of Mali and the Sahel region"* (p. 3). Hiermee geeft van Rompuy aan dat het juist in deze tijd belangrijk is dat er gehandeld wordt, nú is het *"momentum"*. Het is dus ook van cruciaal belang dat hier snel op wordt gereageerd. In de volgende quote van van Rompuy is ook een vorm van beeldspraak te herkennen:

“For my part, I would like to reiterate the European Union's determination to support this course of action. The number of States represented here - some of them far removed geographically - sends a strong signal of support from the international community. This is a symbol of our interdependence, but also, and more importantly, of our solidarity” (p. 3)

Het feit dat iedereen naar de donorconferentie is gekomen om geld te doneren aan de Europese Unie om de situatie in Mali te verbeteren, ziet van Rompuy als een symbool voor onze onderlinge afhankelijkheid. Hij benadrukt dat we elkaar nodig hebben om deze missie in Mali te laten slagen, het is belangrijk dat iedereen meewerkt en zijn krachten bundelt.

Ook is er in deze toespraak sprake van “ethos”. De identiteit van de Europese Unie wordt in deze toespraak door middel van taal geconstrueerd: “humanitarian solidarity” (p. 1), “democracy and of respect for men's, women's and children's rights” (p. 1), “harmonious development” (p. 1), “security” (p. 1). Van Rompuy geeft op deze manier weer wat de standpunten zijn van de Europese Unie, en op deze manier wordt de identiteit van de EU geconstrueerd.

4.3.2 De dimensie discursieve praktijk

Wanneer we kijken naar dominante discoursen in deze toespraak van van Rompuy, dan zijn er een aantal discoursen te onderscheiden. Allereerst benadrukt van Rompuy de solidariteit bij alle aanwezigen op de donorconferentie.

“Your attendance here highlights the solidarity and support for the people of Mali and, more generally, the solidarity between and with the countries of the Sahel [...] We are showing our commitment to work together for the harmonious development of our societies and for the establishment of democracy and of respect for men's, women's and children's rights.” (p. 1).

Deze solidariteit benadrukt hij later weer: *“This is a symbol of our interdependence, but also, and more importantly, of our solidarity” (p. 1).* Hij benadrukt hiermee dat alle mensen op de donorconferentie een gemeenschappelijk belang delen en dus moeten samenwerken, om er voor te zorgen dat de missie van de Europese Unie in Mali zal slagen. Op deze manier moet uiteindelijk dus de vrede in stabiliteit in de Sahel-regio terugkeren: *“This Africa needs peace and stability for its future and that of the African people” (p. 3).* Door deze bewoordingen worden de handelingen van de Europese Unie in Mali in de consumptie van de toespraak gelegitimeerd en het belang hiervan wordt op deze wijze als het ware onbetwistbaar gemaakt.

Daarnaast haalt van Rompuy de verbondenheid van Mali en de Sahel-regio met de Europese Unie sterk aan: *“The Sahel and Europe are united by history, geography and culture. Our relations*

date back to ancient times. This intimacy makes Europe and the Sahel privileged partners. Our future is linked as much as our past" (p. 1). Het dominante discours is dat de Europese Unie en Mali een eenheid vormen. Volgens van Rompuy delen we onze geschiedenis, geografie en cultuur. Dit was zo in de geschiedenis en zal ook zo zijn in de toekomst, stelt van Rompuy. Deze verbondenheid wordt door de hele toespraak benadrukt: *"the harmonious development of our societies"* (p. 1). Met het steeds benoemen van *"our"*, geeft van Rompuy al een bepaalde manier van verbondenheid aan en een gemeenschappelijk doel. Volgens van Rompuy zal deze verbondenheid ook voor de toekomst gelden, want *"we're in it for the long haul"* (p. 1).

Net als in de vorige toespraak van Füle, worden de terroristen gezien als de grote bedreiging voor de stabiliteit in Mali en de Sahel regio, die zelfs kan overslaan naar de Europese Unie. In de toespraak is dus een vorm van intertekstualiteit terug te vinden. Van Rompuy benadrukt deze bedreiging: *"we are showing our determination to fight together against terrorism, against the destructive and extremist forces that sow violence, intolerance and instability"* (p. 1). Door de gehele toespraak wordt het erg duidelijk dat de terroristen een bedreiging vormen, en hun daden worden dan ook verafschuwd door Van Rompuy: *"the criminal grip of the terrorists who occupied towns and subjected their populations to intolerable acts of brutality. Terrorists who attacked and destroyed cultural treasures of universal value"* (p. 2). Van Rompuy acht het dan ook noodzakelijk dat er wordt opgetreden tegen terrorisme en criminaliteit: *"we need to step up our cooperation in the fight against terrorism and organised crime"* (p. 3). Als deze terroristische dreiging niet verdwijnt dan is het volgens Van Rompuy onmogelijk om veranderingen te realiseren in Mali en de Sahel-regio: *"The harsh lesson learnt from the Malian crisis in the short term is that nothing is possible without security"* (p. 3).

Veiligheid is dus volgens Van Rompuy van wezenlijk belang bij het slagen van de missie van de Europese Unie. Deze missie behelst, zoals in de eerdere toespraken al werd benadrukt, een alomvattende benadering die op verschillende manieren veranderingen teweeg moet brengen in niet alleen Mali, maar ook in de andere landen in de Sahel-regio. Van Rompuy bouwt hiermee voort op de ideeën die we in eerdere toespraken zagen, waardoor er hier ook weer sprake is van intertekstualiteit. De benadering van de Europese Unie is heel breed, en beoogt verandering op alle verschillende dimensies van het probleem: *"We must shoulder our responsibilities by tackling all dimensions of the problem, be they humanitarian, security-related, political or developmental"* (p. 3). Ook maakt van Rompuy duidelijk dat deze benadering naast Mali, ook voor de andere landen in de Sahel-regio geldt: *"We need a regional approach, which also takes into account the extremely fragile situation in Libya"* (p. 3).

4.3.3 De dimensie sociale praktijk

Herman van Rompuy is in zijn speech zeer positief over de solidariteit en inzet van de Europese Unie en alle deelnemende landen en instituties. Op tal van manieren uit hij dit dan ook. Opmerkelijk is echter dat hij de verbondenheid van de Europese Unie met Mali benoemt. Dit hadden we in de eerdere toespraken nog niet gezien. In de geschiedenis is Mali namelijk gekoloniseerd door Frankrijk, lid van de Europese Unie. Het is echter de vraag of de mensen in Mali herinnerd willen worden aan de koloniale tijd, omdat ze altijd gestreden hebben voor onafhankelijkheid, zeker de Touaregs, de oorspronkelijke bewoners van het conflictgebied.

Van Rompuy haalt in de toespraak verschillende doelen aan die de missie van de Europese Unie in Mali wil vervullen. De humanitaire situatie moet sterk verbeterd worden:

“Our top priority must be to improve the humanitarian situation, which is closely connected to the political crisis in the country. It is unacceptable that 4.6 million people have been hit by the food crisis in the whole country. Over 560 000 children are suffering from acute malnutrition. The European Union allocated more than EUR 170 million for humanitarian aid in the Sahel in 2012, and more aid has been planned for 2013” (p. 2).

Naast deze plannen wordt ook beoogd om Mali op tal van andere gebieden te steunen. Op politiek gebied bijvoorbeeld wil de Europese Unie het volgende realiseren: *“the holding of free, credible, inclusive and transparent elections”* (p. 2). Verder benadrukt van Rompuy dat een grondige herziening van *“state institutions”* (p. 3) en *“governance practices”* (p. 3) nodig is. Ook de ontwikkeling moet op gang worden geholpen in Mali, maar Herman van Rompuy benoemt hierbij zelf al een moeilijkheid: *“Development recovery must facilitate political progress and progress in reforming institutions and governance. It is also true, however, that development aid requires institutions capable of managing it”* (p. 3). Ontwikkeling in Mali is dus van wezenlijk belang om politieke vooruitgang te boeken en vooruitgang te boeken in het hervormen van de instituties en het bestuur. Maar andersom moeten er juist instituties zijn die het mogelijk maken om ontwikkelingshulp te managen. De ontwikkeling van Mali is dus een proces dat misschien wel eens heel lang zou kunnen duren. Daarbij benoemt van Rompuy zelfs nog het volgende: *“Nevertheless, in order to ensure that the aid reaches all those who need it, it is essential that we establish stability and security in the region”*. Verder zegt hij: *“nothing is possible without security”*. Dit kan dan ook misschien wel een groot probleem vormen. Terroristen zijn namelijk niet zomaar te verslaan, weten we inmiddels van eerder gestreden oorlogen onder het mom van *“the war on terror”*. Om de veiligheid in Mali te garanderen heeft de Europese Unie de trainingsmissie in Mali gelanceerd met het volgende doel: *“the Union's long-term objective is to help the Malian security services and security forces attain the capability they need to ensure the*

protection of their citizens on their own". Maar ook hier geldt weer, dat dit wil eens een hele tijd zou kunnen gaan duren. Van Rompuy bevestigt dit zelfs in zijn toespraak: *"The restructuring of the Malian armed forces will take some time"* (p. 2). De missie van de Europese Unie in Mali zal dus een lange adem nodig hebben, misschien wel langer dan ze zelf zouden willen. Bovendien benoemt Van Rompuy in zijn laatste gedeelte van de toespraak dat dit pas het begin van de missie is:

"The commitments that we have just made are a starting point. We now need to turn them into concrete realities. I pay heartfelt tribute to this new democratic and economically booming Africa which has been emerging in recent years. This Africa needs peace and stability for its future and that of the African people" (p. 3).

Alle beoogde doelen zullen dus tot realiteit gemaakt moeten worden. Zoals hij zelf in de tekst aangeeft zal dit echter niet makkelijk zijn en zal dit ook tijd kosten. Het doel klinkt heel mooi, maar de invulling van al deze doelen wordt niet of nauwelijks duidelijk uit de toespraak.

4.4 Resultaten van de kritische discoursanalyse

Uit de kritische discoursanalysen van de verschillende "intellectuals of statecraft" binnen de Europese Unie, kunnen enkele conclusies getrokken worden. In deze resultaten kunnen over het algemeen veel overeenkomsten worden geschetst. Dit is natuurlijk ook niet zo vreemd, omdat deze personen allemaal de visie van de Europese Unie vertegenwoordigen. Toch kunnen er ook tussen de verschillende toespraken enkele verschillen worden geconstateerd.

Concluderend kunnen de volgende hoofdpunten uiteengezet worden, die het "frame" van de Europese Unie over de situatie in Mali weerspiegelen:

- De interventie in Mali heeft het doel om vrede, veiligheid en stabiliteit te brengen in Mali en de Sahel-regio. Alle drie geven ze dit sterk aan.
- De terroristen vormen de grote bedreiging. Ashton heeft het in haar toespraak over rebellen, maar Füle en Van Rompuy benoemen de rebellen als terroristen. Alle drie zijn ze het over eens dat deze terroristen een internationale bedreiging zijn (ook voor omliggende landen en zelfs voor de Europese Unie). Daarom wordt het ingrijpen door hen als onvermijdelijk en onbetwistbaar gezien.
- Verder blijkt dat samenwerking enorm belangrijk wordt geacht. Füle en Ashton geven dit aan door te zeggen dat er op een gecoördineerde manier te werk moet werken gegaan. Van

Rompuy benadrukt hierbij de solidariteit van de Europese Unie en haar verschillende partners in de interventie in Mali.

- De militaire interventie van Frankrijk wordt door de Europese Unie gesteund. In alle drie de toespraken wordt Frankrijk hartelijk bedankt voor zijn militaire inzet, die er voor heeft gezorgd dat de terroristen uit de steden van het noorden van Mali zijn verjaagd. Opmerkelijk hierbij is dat ze Frankrijk telkens bedanken voor hun militaire daden, maar daarna steeds benadrukken dat de Europese Unie niet direct militair betrokken zal zijn in Mali, maar alleen het Malinese leger zal ondersteunen.
- De benadering om stabiliteit en ontwikkeling in Mali en de Sahel-regio van de Europese Unie moet alomvattend zijn. De bijdrage van de Europese Unie moet zich dus richten op humanitaire aspecten, politieke aspecten, veiligheidsaspecten en ontwikkelingsaspecten. Dit geldt in Mali, maar ook voor de omliggende landen in de Sahel-regio. Dit geven ze alle drie erg sterk aan.

Het “frame” van de Europese Unie, dat aan de hand van deze punten duidelijk wordt in de verschillende toespraken, wekt bij de toehoorder bepaalde rechtvaardigheidsgevoelens op. Op deze manier krijgen de handelingen van de Europese Unie een onbetwistbaar imago en worden ze gepresenteerd als de enige juiste reactie op het conflict.

Wat verder allemaal duidelijk wordt aan de hand van de kritische discoursanalyse is dat de betrokkenheid van de Europese Unie in Mali nog vooral plannen behelst. Ze hebben wel inmiddels de trainingsmissie gelanceerd die het Malinese leger advies en steun moet geven op tal van vlakken. Voor de rest zijn het nog voornamelijk plannen en samenwerkingsverbanden die de Europese Unie op verschillende vlakken heeft opgesteld, waarvan de resultaten nog duidelijk moeten worden. In de toespraken worden alleen maar doelen opgesomd, terwijl er niet duidelijk wordt hoe deze daadwerkelijk bereikt zullen moeten worden. De plannen van de Europese Unie zijn daarnaast nogal vooruitstrevend en utopisch. Er wordt door de Europese Unie een ideaalbeeld geschetst, door op alle vlakken (humanitair, politiek, veiligheid) bij te willen dragen aan de ontwikkeling van Mali. De vraag is echter in hoeverre deze doelen realistisch zijn voor een land als Mali. Aspecten als democratie, mensenrechten en verkiezingen zijn namelijk historisch gezien helemaal niet zo vanzelfsprekend geweest in deze regio, laat staan volgens de Europese normen zoals wij het graag zouden willen zien.

Door deze vooruitstrevende en utopische plannen is het nog niet duidelijk op welke termijn de Europese Unie aanwezig zal zijn in Mali. Wel geven de toespraken weer dat een lange termijn visie vanuit de Europese Unie essentieel is om de doelen te behalen. Van Rompuy benadrukt dit door te

zeggen: “we’re in it for the long haul”. Hoelang dit precies zal zijn, is iets wat alleen de toekomst ons kan vertellen. Van Rompuy geeft wel al aan dat dit een hele tijd kan duren, want zonder veiligheid is volgens hem niets mogelijk. Het is echter onduidelijk wanneer de veiligheid precies terugkeert, want Füle benadrukt dat de dreiging van terroristen, ondanks dat ze verdreven zijn uit de steden in de noordelijke delen van Mali, nog steeds zal aanhouden en dat deze zeker niet onderschat moet worden. Daarnaast geeft Van Rompuy aan dat de herstructurering van het Malinese leger tijd kost, en dat het dus een tijd zal duren voordat dit Malinese leger in staat is om zelfstandig de veiligheid te handhaven. Pas als er een stabiele situatie is in Mali waarin de veiligheid in het hele land gegarandeerd kan worden, zullen veranderingen mogelijk zijn.

Een opmerkelijk aspect is dat er in de toespraken vrijwel niets wordt gezegd over de onderlinge relaties van de Europese Unie en Mali wat betreft grondstoffen. In hoofdstuk 3 hebben we gezien dat Frankrijk en de Europese Unie voor een deel afhankelijk zijn van het grondstofrijke gebied in de Sahel-regio. Alleen Füle benoemt dit heel even, niet expliciet, maar meer in een algemene vorm. Hij zegt namelijk dat bij samenlevingen die niet breken met ongelijkheden en waar dus geen stabiliteit is, dat economische kansen verloren gaan. Dit kan duiden op de economische kansen van Mali zelf, maar ook op de economische kansen die Mali biedt voor de Europese Unie door het bezit van vele natuurlijke hulpbronnen.

Doordat de toespraken die zijn geanalyseerd een “*intertextual chain*” vormen, kunnen ook verschillen worden gezien over tijd. De eerste toespraak is namelijk gehouden vlak na de Franse interventie in Mali. Wat te merken is in deze toespraak is dat het nog niet geheel zeker is wat de Europese Unie precies van plan is en welke doelen het stelt, er is sprake van een soort voorzichtigheid. Wel is meteen duidelijk dat de rebellen de bedreiging zijn, en dat Europa ook wordt bedreigd door de situatie in Mali. Ashton benadrukt hierbij dat de crisissituatie in Mali dramatisch is. De toespraak van Füle noemt de rebellen terroristen, en geeft al duidelijker de mening aan over de situatie in Mali. Wat hierbij opvalt, is dat deze toespraak een veel positiever karakter, zonder dat er echt al doelen van de Europese Unie verwezenlijkt zijn. De terroristen zijn op het moment van de toespraak, door militair ingrijpen van Frankrijk, al verjaagd uit de steden in het noordelijke deel van Mali. Dit weerspiegelt daarom misschien wel het belangrijkste doel van de Europese Unie: zorgen dat de terroristische dreiging verdwijnt in de Sahel-regio. Van Rompuy beoordeelt de daden van de terroristen en toont sterk zijn afkeur. Ook wordt in deze toespraak zichtbaar dat de Europese Unie inziet dat een lange termijn visie met bijbehorende doelen nodig is. Ondanks dat dit zeker niet makkelijk zal zijn, is Van Rompuy positief gestemd en benadrukt hier steeds de samenwerking en solidariteit van de Europese Unie en alle verschillende partijen die meehelpen met de missie in Mali.

Conclusie

In deze paragraaf zal de uiteindelijke conclusie van mijn onderzoek uiteengezet worden. Hiervoor moet eerst terug gekeken worden naar de doelstelling van het onderzoek en de hoofdvraag die hierbij centraal staat.

Door middel van de kritische discoursanalyse en een kritisch geopolitiek perspectief is een inzicht gecreëerd in de betrokkenheid van de Europese Unie in de strijd tegen het terrorisme in Mali. Door het analyseren van verschillende toespraken van belangrijke leden van de Europese Unie, is het standpunt van de Europese Unie in Mali zichtbaar geworden en zijn de dominante discourses aan het licht gekomen. Aan de hand van deze discourses is vervolgens afgeleid hoe de Europese Unie betekenis geeft aan de interventie en hun missie in Mali.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat is de volgende:

“Hoe “framed” de Europese Unie de noodzaak en intentie van een interventie in de strijd tegen het terrorisme in het West-Afrikaanse conflictgebied Mali?”

Het “frame” van de Europese Unie over de situatie in Mali, beschouwt het interveniëren in het gebied als de enige juiste manier van handelen. In de toespraken van de verschillende “intellectuals of statecraft” worden rechtvaardigheidsgevoelens bij de toehoorder aangewakkerd, zodat het ingrijpen van de Europese Unie in Mali een onbetwistbaar imago krijgt.

Binnen het “frame” van de Europese Unie zijn verschillende dominante discourses te onderscheiden. Allereerst worden de terroristen die in het noorden van Mali actief zijn als zeer bedreigend ervaren door de Europese Unie. Deze bedreiging beperkt zich niet tot Mali, niet tot haar buurlanden, maar deze bedreiging is internationaal en reikt dus ook tot Europa. De Europese Unie benadrukt dit discours keer op keer, en probeert op deze manier aan te geven dat de Europese Unie niet anders kan dan interveniëren in Mali. De Europese Unie “can’t be indifferent”, volgens Ashton (2013). Maar is dit wel zo? Frankrijk heeft besloten, achter de rug van de Europese Unie om, om een militaire interventie te plegen in haar voormalige kolonie. De Europese Unie verleende meteen volledige steun aan Frankrijk en bedankte haar voor haar “invaluable effort”. De Europese Unie zegt echter later dat zij niet (direct) militair betrokken willen zijn bij de interventie, maar ze geven alleen advies en ondersteuning. Zou de Europese Unie de situatie in Mali ook als zo dreigend ervaren hebben wanneer Frankrijk niet zou hebben ingegrepen? Dat is maar zeer de vraag.

Daarnaast is de intentie Europese Unie en haar missie in Mali nogal als utopisch te beschouwen. De Europese Unie voert een oorlog in Mali voor vrede en stabiliteit. De doelen die de Europese Unie hiermee wil behalen hebben betrekking op alle facetten van ontwikkeling: politiek,

veiligheid, economisch, humanitair enzovoort. Ook willen ze Mali terug zetten op het pad van de democratie en in juli van dit jaar democratische verkiezingen houden. Deze plannen van de Europese Unie lijken heel mooi, maar is er ook gekeken of een straatarm land als Mali wel klaar is voor deze enorme veranderingen? En als ze het al zijn, op welke termijn? De Europese Unie geeft hier in haar toezeggingen geen antwoord op, en het wordt zelfs nog niet geheel duidelijk hoe ze invulling wil geven om alle gestelde doelen te bereiken. Van Rompuy (2013) laat in ieder geval weten dat ze in Mali betrokken zijn *“for the long haul”*, tot de situatie in Mali in balans is. Echter, wanneer er werkelijk iets bereikt wil worden in Mali, dan is er meer nodig dan een democratie met goed functionerende instituties die, naar Europese begrippen, de ontwikkeling van een land zullen stimuleren.

Zoals in dit onderzoek duidelijk werd, ligt de oorzaak van het conflict in Mali dieper in de geschiedenis verborgen. Als de Europese Unie naar een stabiele situatie in Mali streeft zullen juist ook deze achterliggende oorzaken in ogenschouw genomen moeten worden. Er zal gepraat moeten worden met en geluisterd moeten worden naar verschillende bevolkingsgroepen (Touareg) in het land, voordat de Europese Unie allemaal dingen in gaat voeren in Mali die volgens hen leiden tot stabiliteit.

Door middel van de kritische discoursanalyse zijn de geografische assumpties van de Europese Unie over de situatie in Mali zichtbaar gemaakt. Hierdoor worden ook machtsrelaties zichtbaar in deze geografische kijk op de wereld. Mali is namelijk voor zijn veiligheid en stabiliteit afhankelijk van de Europese Unie. Op deze manier worden machtsstructuren in de wereld vanuit geopolitiek oogpunt zichtbaar, zoals die al aangehaald werden door Foucault.

De Europese Unie slaagt er met haar *“frame”* in om de interventie in Mali van een ‘clean imago’ te voorzien. Nergens wordt er geschreven over slachtoffers, en er zijn zelfs geen cijfers van doden en gewonden te vinden. Het dominante beeld is dat alleen terroristen zijn geraakt. Dit is niet erg, want terroristen zien we niet als mensen. Door middel van deze beeldvorming wordt een oorlog voor vrede en veiligheid, zoals die in Mali volgens de Europese Unie gevoerd wordt, eigenlijk helemaal niet gezien als een oorlog. Op deze manier zou gesteld kunnen worden dat de Europese Unie op een bepaalde manier een *“imaginative geography”* van de situatie in Mali creëert. De beoogde doelen van vrede en veiligheid worden namelijk herhaaldelijk genoemd, terwijl de gevolgen van de militaire interventie naar de achtergrond worden geschoven. Echter, een militaire interventie zonder (onschuldige) slachtoffers bestaat niet.

Feit blijft dat er weer een oorlog gevoerd wordt onder het mom van *“the war on terror”*. De terroristen die in Mali opdoeken worden als een internationale bedreiging gezien en dus moeten ze (militair) worden bestreden. De Europese Unie is vastberaden en heeft al zoveel investeringen gedaan en plannen gemaakt, dat er geen weg meer terug is. De toekomst zal uitwijzen of de Europese Unie er zo’n positief vervolg aan kan geven, als dat ze met de door hun gemaakte plannen

beogen. Het ontwikkelen van stabiliteit in Mali zal een lange adem nodig hebben. Hopelijk is er geleerd van de lessen in eerdere strijden die gestreden zijn tegen het terrorisme. Een situatie zoals de oneindige oorlog in Afghanistan zou immers uiterst ongewenst zijn, en een afgang voor de Europese Unie betekenen.

Reflectie

In deze laatste paragraaf zal ik reflecteren op het proces dat heeft geresulteerd in deze bachelorscriptie. Hierbij zullen enkele beperkingen van mijn onderzoek aan bod komen, als ook aanbevelingen voor het doen van verder onderzoek.

In het onderzoek heb ik me gefocust op het conflict in Mali en de rol van de Europese Unie als geopolitieke actor in het conflict. Het kiezen van een dergelijk actueel onderwerp is natuurlijk heel interessant, maar brengt ook wat nadelen met zich mee. Een daarvan is bijvoorbeeld de snelle ontwikkelingen die plaatsvonden in het conflict in Mali. Tijdens het schrijfproces van mijn scriptie heb ik enkele keren iets moeten aanpassen omdat er weer ontwikkelingen waren in het conflict in Mali. Wat op dit moment relevant is voor het conflict hoeft dat over een jaar misschien niet meer te zijn of in mindere mate. Toch heb ik geprobeerd om een zo compleet mogelijk beeld weer te geven van het conflict en de Europese betrokkenheid tot nu toe. De focus op Mali is zeer actueel en interessant, maar heeft er ook voor gezorgd dat ik geen veldonderzoek heb kunnen verrichten. Hierdoor zou ik nog diepere kennis kunnen vergaren en met eigen ogen de situatie kunnen waarnemen. In mijn onderzoek heb ik dit gecompenseerd door een zeer uitgebreide literatuurstudie en het veelvuldig bekijken van beeldmateriaal.

Er zijn meerdere actoren betrokken in het conflict in Mali, maar om de focus aan te brengen in mijn onderzoek heb ik gekozen om de verrichtingen van de Europese Unie te onderzoeken. Hierbij heb ik alleen gebruik gemaakt van officiële toespraken van ambtenaren met verschillende functies binnen de Europese Unie. Op deze manier is er voor gezorgd dat de officiële visie van de Europese Unie wordt weerspiegelt. Verder heb ik geprobeerd om ambtenaren van de Europese Unie die betrokken waren met het buitenlands beleid in Mali te benaderen voor een interview, maar dit bleek binnen het korte tijdsbestek waarin ik mijn scriptie schreef vrijwel onmogelijk. Wel heb ik een conferentie bijgewoond over drones, waarbij de situatie in Mali aan bod kwam. Verder heb ik een college bijgewoond over het conflict in Mali.

Het interviewen van ambtenaren van de Europese Unie die zich bezighouden met het buitenlands beleid in Mali zou een aanbeveling kunnen zijn voor verder onderzoek. Ook het doen van veldonderzoek in Mali kan hierbij interessant zijn. Daarnaast zouden andere geopolitieke actoren bekeken kunnen worden, en hoe ze zich tot elkaar verhouden binnen het conflict in Mali.

Ondanks deze opmerkingen denk ik dat mijn onderzoek een goed inzicht heeft kunnen geven in de manier waarop discoursen en beeldvorming de intentie van geopolitieke actoren kunnen weerspiegelen. Ook is in dit onderzoek duidelijk geworden hoe een geopolitieke actor als de Europese Unie met dit “framen” haar handelen in een conflictgebied als Mali legitimeert.

Referentielijst

- Agnew, J. (2005). *Hegemony: The New Shape of Global Power*. Philadelphia: Temple University Press.
- Ashton, C. (2013). *Speech: Statement on the Situation in Mali*. European Commission
Geraadpleegd op 29 mei 2013, op
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134684.pdf
- Atli, E. (2013). *The Conflict in Mali: The Thirst for Uranium*. Vinddatum 18 mei 2013, op
<http://bpr.berkeley.edu/2013/02/mali-an-unpopular-perspective/>
- Bush, G.W. (2001). Address to the Nation. Vinddatum 7 maart 2013, op
<http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/09.20.01.html>
- Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in late modernity*. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Crikemans, D. (2007). *Geopolitiek. Geografisch geweten van de buitenlandse politiek?* Antwerpen: Garant-Uitgevers
- Dalby, S. (2008). *Geopolitics, Grand Strategy and Critique: Twenty years and counting*. Conference Durham University
- Dalby, S. (2010). Recontextualising violence, power and nature: The next twenty years of critical geopolitics? *Political Geography* , 29 (5), 280-288.
- Destro, G. (2012). New Frontiers: Sub Saharan Africa and "The War on Terror". Vinddatum 13 maart 2013, op <http://thehiddentranscript.com/2012/07/16/new-frontiers-sub-saharan-africa-and-the-war-on-terror/>
- Devon, D. B. (2013). *The Crisis in Mali: A Historical Perspective on the Tuareg People*. Global Research. Vinddatum op 18 mei 2013, op <http://www.globalresearch.ca/the-crisis-in-mali-a-historical-perspective-on-the-tuareg-people/5321407>
- Dodds, K. J., & Sidaway, J. D. (1994). Locating critical geopolitics. *Environment and Planning D: Society and Space* , 12 (5), p. 515-524.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43 (4), p. 51-58.

- European Union. (2013). *International Donor Conference 'Together for a New Mali'*. Vinddatum 18 mei 2013, op http://donor-conference-mali.eu/sites/default/files/generated/pdf/page/Conclusions_Mali_15_05_EN.pdf
- European Union External Action Service. (2011). *Strategy for Security and Development in the Sahel*. Vinddatum 18 mei 2013, op http://www.eeas.europa.eu/africa/docs/sahel_strategy_en.pdf
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing Discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2001). The Discourse of New Labour: Critical Discourse Analysis. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. J. Yates, *Discourse As Data: A Guide for Analysis* (p. 229-266). Walton Hall: The Open University.
- Ferhavi, F. (2013). *War in Mali: Geopolitics, economic conflicts and terrorism*. Turkish Weekly. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://www.turkishweekly.net/news/149137/>
- Füle, S. (2013). *The current situation in Mali*. The European Commission Geraadpleegd op 30 mei 2013, op: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-229_en.htm?locale=en
- Graauwmans, V. & Van Houtum, H. (2008) De Geopolitieke erfenis van George W. Bush. Vinddatum 13 maart 2013, op http://www.geografie.nl/index.php?id=640&tx_ttnews%5Bwords%5D=terrorisme&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1018&tx_ttnews%5BbackPid%5D=502&cHash=99e400dab5&type=98
- Jessup J. E. (1998). *Encyclopedic Dictionary of Conflict and Conflict Resolution: 1945-1996*. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc.
- Jones, L. & Sage, D. (2010) New directions in critical geopolitics: an introduction. *GeoJournal* 75(4) p. 315-325
- Jørgensen, M. & Phillips, L.J. (2010). *Discourse analysis as theory and method*. London: SAGE Publications
- Kaswan, P. (2013). *Mali Conflicts: Background and Current Scenario*. Vinddatum 18 mei 2013, op <http://www.simplydecoded.com/2013/02/02/mali-conflicts-background-and-current-scenario/>
- Keys, D. (2013). *Mali: The history behind the world's newest conflict*. Vinddatum 15 mei 2013, op https://www.aspeninstitute.it/aspenia-online/system/files/inline/keys-ing_080413.pdf

- Kuus, M. (n.d.). *Critical Geopolitics*. Vinddatum 26 maart 2013, op http://www.isacompss.com/info/samples/criticalgeopolitics_sample.pdf
- Marx, B. (2013). *An uncertain future for Mali*. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://www.dw.de/an-uncertain-future-for-mali/a-16609291>
- Milne, S. (2013). Mali: The fastest blowback yet in this disastrous war on terror. Vinddatum: 13 maart 2013, op <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/jan/22/mali-fastest-blowback-war-on-terror>
- Muller, E. R., Spaaij, R. F. J., and Ruitenberg, A. G. W. (2003), *Trends in Terrorisme*, Alphen aan de Rijn: Kluwer
- Müller, M. (2011). *Doing discourse analysis in critical geopolitics*. Vinddatum 24 april 2013, op <http://espacepolitique.revues.org/index1743.html>
- NOS. (2012). EU-Trainingsmissie naar Mali. Vinddatum: 25 maart 2013, op <http://nos.nl/artikel/450159-eutrainingsmissie-naar-mali.html>
- NOS. (2013). Gevechten in Mali laaien op. Vinddatum: 19 mei 2013, op <http://nos.nl/artikel/508277-gevechten-in-mali-laaien-op.html>
- NRC Handelsblad. (2004). VN-chef Annan noemt invasie Irak 'illegaal'. Vinddatum 13 maart 2013, op <http://vorige.nrc.nl/buitenland/article1603633.ece>
- Ó Tuathail, G. (1996). *The Politics of Writing Global Space*. London: Routledge
- Ó Tuathail, G. (2000). The Postmodern Geopolitical Condition: States, Statecraft, and Security at the Millennium. *Annals of the Association of American Geographers*, 90 (1), p. 166-178.
- Ó Tuathail, G., & Agnew, J. (1992). Geopolitics and discourse. Practical geopolitical reasoning in American foreign policy. *Political Geography*, 11 (2), 190-204.
- Ó Tuathail, G., Dalby, S., Routledge, P. (1998). *The Geopolitics Reader*. London: Routledge
- OCHA. (2013). *Mali: Humanitarian Snapshot*. Vinddatum 18 mei 2013, op <http://static.guim.co.uk/sys-images/Environment/Pix/columnists/2013/5/15/1368621746956/MDG--Humanitarian-snapsho-012.jpg>

- Perreira, G. A. (2013). *Mali and Africa: Lost without Qaddafi?* Vinddatum 15 mei 2013, op <http://worldmathaba.net/items/2344-mali-and-africa-lost-without-qaddafi>
- Raad van de Europese Unie. (2013). *EU Training Mission in Mali (EUTM Mali)*. Vinddatum 18 mei 2013, op http://eeas.europa.eu/csdp/missions_operations/eutm-mali/final_factsheet_eutm_mali_en.pdf
- Raghavan, S. & Cody, E. (2013). *French, Malian troops battle militants in desert village*. Vinddatum 18 mei 2013, op http://articles.washingtonpost.com/2013-01-16/world/36384138_1_malian-french-forces-ground-war
- Ralph, T. (2013). *France begins next stage of troops withdrawal from Mali*. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/130525/france-begins-key-stage-troop-withdrawal-mali>
- Raz, G. (2006). *Defining the War on Terror*. Vinddatum: 14 maart 2012, op <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=6416780>
- Rose, Z. (2013). *Background: Mali Conflict*. Vinddatum 15 mei 2013, op <http://www.geopoliticalmonitor.com/background-mali-conflict-4774>
- Smith, A. (2002). *Imagining geographies of the 'new Europe': geo-economic power and the new European architecture of integration*. *Political Geography*, 21 (5), 647-670.
- Smith-Spark, L. (2013). *Report: Mali refugees endure 'appalling' conditions at Mauritania camp*. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://edition.cnn.com/2013/04/12/world/africa/mauritania-mali-refugees-report>
- Storm, P. (2013). *Franse bommen op Mali: verwerpelijk ingrijpen in verwerpelijke oorlog*. Vinddatum 18 mei 2013, op <http://www.doorbraak.eu/?p=12461>
- Tsalha, L. (2013) *Mali Conflicts: Causes and Effects*. Vinddatum 14 mei 2013, op http://www.monitor.upeace.org/innerpg.cfm?id_article=965
- Van de Put, W. (2002). *Afrika is voedingsbodem voor terrorisme*. Vinddatum: 13 maart 2013, op <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/628474/2002/07/01/Afrika-is-voedingsbodem-voor-terrorisme.dhtml>

- Van den Dool, P. (2011). *'Frankrijk dropte wapens voor opstandelingen in Westen Libië'*. Vinddatum 13 maart 2013, op <http://www.nrc.nl/nieuws/2011/06/29/frankrijk-dropte-wapens-voor-opstandelingen-in-westen-libie/>

- Van Kampen, A. (2013). *Franse troepen blijven nog heel 2013 in Mali*. Vinddatum 14 mei 2013, op <http://www.nrc.nl/nieuws/2013/03/28/franse-troepen-blijven-nog-heel-2013-in-mali/>

- Van Rompuy, H. (2013). *Speech by the President of the European Council Herman Van Rompuy at the high-level Donor Conference for development in Mali*. European Council Geraadpleegd op 31 mei 2013, op http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/137251.pdf

- Van Vulpen, S. (2013). *Mali*. Vinddatum: 12 maart 2013, op <http://conflictenteller.nl/verteller/mali.html>

- Verkoren, W. (2013). *'Men slaagt er ook nu weer goed in om de interventie in Mali een 'clean' imago te geven'*. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/3390634/2013/02/08/Men-slaagt-er-ook-nu-weer-goed-in-om-de-interventie-in-Mali-een-clean-imago-te-geven.dhtml>

- Wecke, L. (2012). *Aandachtspunten Terrorisme: Beeld en Werkelijkheid*. Vinddatum 20 januari 2013, op https://blackboard.ru.nl/bbcswebdav/pid-1535279-dt-content-rid-2532892_2/courses/ABBW-CI24-01-2011/aandachtspunten.20%20april%202012.pdf

- Wenping, H. (2013). *Mali: France's New Afghanistan*. Global Research. Vinddatum 19 mei 2013, op <http://www.globalresearch.ca/mali-frances-new-afghanistan/5320175>